

SAZKEDİŞİ

ŞİİRLİ KÜLTÜR DERGİSİ

Sayı 38

A. Ramazan Teknikel
Adil Başoğlu
Ahmet Yılmaz Tuncer
Ayhan Orhuntaş
Ayşe Özgür Aydoğan
Bedriye Korkankorkmaz
Büşra Künteci Günay
Can Sinanoğlu
Dilek Bayram
Emre Gürkan Kanmaz
Ferhat Nitin
Gülsüm Işıldar
Halit Payza
Hasan Çelikkol
Hızır İrfan Önder
Hilmi Yavuz
Hülya Soyşekerci
Hüseyin Duygu
Hüseyin Peker
İdris Erdoğan
İsa İnan
Kemal Bayrakçı
M. Barış Gümüşbaş
M. Güner Demiray
Mehmet Rayman
Metin Dikeç
Mine Pakel
Muhammet Yakupi
Mustafa Ergin Kılıç
Mücahit Aygören
Nurkan Gökdemir
Niels Hav
Özge Ç. Denizci
Rıdvan Yıldız
Sarp Keskiner
Sencer Başat
Sevgi Erol Oçal
Şeref Tezgören
Şahin Çınar
Ümit Yıldırım
Verda Oral
Yaşar Miraç
Yener Çetin
Zafer Muhlis Uslu

İzmir'de doğdum, bugün on yaşına girdim. On farklı yıl yaşadım sizlerle, emek veren onlarca dostlarımızın sayesinde nefes aldım. Kiminiz yayın kurulunda, kiminiz ürünlerinizle ayakta tuttunuz beni. Hepinize sonsuz şükranlarımı sunuyorum emekleriniz adına, sağ olsun, var olsun dizeleriniz, kalemleriniz. Bugün, yine dileyen emektarlarımla yürümeye devam ediyorum.

Bu arada hiçbir zaman büyümedim. Sadece hayatla yürüdüm. Büyük adamların ve kadınların müthiş egoları bulaşmadı bana, bulaşamazdı da, çünkü onların adımları kocaman, benimki küçüktü.

Şimdi ise, on yılın ardından, ruhumu ve kalbimi Datça'ya taşıdım, O'nun yaşayan rüzgârına, yol gösterici ruhuna emanet ettim kendimi.

Yazı kurulum, bundan böyle daha da zenginleşerek, sevgili Devrim Dikkaya, Sarp Keskiner ve M. Özgür Mutlu'nun yanı sıra, sevgili Özge Ç. Denizci ve Sencer Başat'ın değerli emekleri ve kalemleriyle nefes almayı sürdüreceğim.

Yaşasın kalemin, şiirin ve müziğin sonsuz ve yenilmez aşkı...

Nisan Mayıs Haziran 2025

SCARKEDİSİ

ŞİİRLİ KÜLTÜR DERGİSİ

SCARKEDİSİ 10 YAŞINDA

“YENİ MÜZİK SON DERECE ZOR...”*

RÖPORTAJ DİZİSİ-III

MİNE PAKEL

ÖZGE Ç. DENİZCİ*

“Elektro akustik müzik daha çok sesin dokusuna, mekânsal yerleşimine ve organik unsurlarla kurduğu ilişkiye odaklanıyor bir yandan. Elektronik müzik ritim öğeleri, armonik düzenleme ve sentetik yapıların etrafında şekilleniyor gibi. Yani elektro akustik müzik, sesin varoluşsal boyutunu sorgulayan bir nevi deneysel bir yaklaşım sunarken, elektronik müzik, teknolojinin sunduğu araçlarla bir varoluş sergiliyor gibi.”

*ozgedenizci@gmail.com

“Yeni Müzik Son Derece Zor” röportaj dizimizin 3. konuğu Mine Pakel. Sevgili Mine’nin adını arama motoruna yazdığınızda karşınıza çıkan ilk sayfalardan biri IMDb. Bunun da sebebi hiç şüphesiz Mine’nin yaptığı müziklerin ve ses tasarımlarının görüntüyle bir araya gelmesi yer yer enstalasyon yer yer de film müziği olarak karşımıza çıkması bulunuyor. Mine, yaptığı hemen her işte kulaklarımın dikilmesine, yüreğimin hopküt etmesine ve algılarımın ona yönelmesini sağlamayı başarıyor. Mine Pakel ile yeni, çağdaş ve elektronik, elektro-akustik müziği, zamansız, mekansız, kaotik ancak uyumlu, dönüşebilen, durağan, devinimsel, fraktal, geçirken, kekremesi, dolgunluk hissi bırakan, içimizden kazınması mümkün olmayan bir bağ ile sarıldığımız, sıradan, gündelik, bir o kadar sıra dışı, bir şeyleri anlamlandırma, anlama ve anlatma biçimi ve dahası olarak gördüğümüz “Yeni müziği” ve meseleye kafasına takmış biri ve Türkiye’de mutlak suretle her röportajda olmazsa olmaz kadın müzisyen olmayı, en önemlisi de sesin izlerini takip eden kaşif olmayı: ses kaşifi olmayı konuştuk.

Çağdaş müziği hiç bilmeyen birine kelimelerle anlatmak istesen hangi kelimeleri kullanırdın?

Zamansız, mekânsız, kaos, uyum, uyanış, dönüşüm, şuur, araf, devinim, askıda anlar ilk aklıma gelenler oldu.

Peki aynı soruyu Türkiye’deki çağdaş müzik için sorsaydım cevabın ne olurdu?

Sanırım tek kelime olacak, çünkü onca devinim içerisinde biraz ve maalesef “karşılıksız”.

2000’li yıllarda “Akdeniz Çağdaş Müzik Günleri” başta olmak üzere çağdaş müzik alanında pek çok etkinlik yapılıyor, bazı mekanlar kapılarını bu müziğe sonuna kadar açıyordu. Şimdi sence durum nasıl?

Her şeye rağmen belki azalmış da olsa devam ettiğini düşünüyorum. Festival olarak düşünüldüğümüzde belki yılda birkaç festival düzenleniyor olabilir ya da müzik festivallerine dahil ediliyor olabilir tam emin değilim sayı olarak. Yani evet zor ve karşılık olarak diğer müzik türleri gibi ilgi görmüyor ama hitap ettiği çok niş de bir topluluk var karşılığının olduğu ve o topluluk ve bunu duyurmaya çalışan sanatçılar aktif olarak konserler, buluşmalar düzenliyorlar. Özellikle ön ayak olan üniversiteler ve mekanlar var. Mesela bu yıl Bienal’de performanslar sergilendi disiplinler arası birlikteliklerde. Doğrudan yer edinemediği zamanlarda mutlaka başka yerlerde karşımıza çıkıyor diye düşünüyorum. Yani siz kapıdan kovsanız da bacadan giriyoruz. Müzik, engeller karşısında her zaman bir yol bulur. Bağımsız inisiyatifler, bireysel çabalar ve dijital platformlar üzerinden bu müzik kendine yeni mecralar açmaya çalışıyor. Belki daha az görünür ama daha dirençli bir yapı içinde büyüyor. İstanbul’dakileri daha çok takip ettiğim için söylüyorum ayda bir ya da birkaç kez denk geliyorum. Hatta dinlediğimde “Yaşasın Türkiye’de böyle şeyler dinleyebiliyoruz” diye hayran olduğum zamanlar oluyor ve bu çok mühim... Her şeye rağmen devam edebilmek...

Durum dünyada nasıl sence? pek parlak olmadığı söylentiler arasında ama sen nasıl görüyorsun?

Dünya sahnesinde çağdaş müziğin çok da farklı olduğunu düşünmüyorum aslında genele bakıldığında. Ama derinleşerek varlığını sürdürüyor da bir yandan. Ve sanırım Türkiye’ye göre biraz daha görünür halde ilerleyerek belirli bir dinleyici kitlesiyle derin bağlar kuran bir sanat formuna dönüşüyor. Avrupa’daki bağımsız festivaller, akademik ortamlar ve sanat kolektifleri bu müziği yaşatan ana damarlar haline gelmiş durumda ve kitlesel olarak belli başlı ülkelerde karşılığı biraz daha fazla olsa da tamamıyla kucak-

lanılmış bir durum da yok gibi gözüküyor. Tabii bu çok öznel bir yorum.

Bir de elektronik müzik hatta artık elektro akustik müzik tanım karmaşası var. Belki bu diğer türler arasındaki geçirgenliğin artmasıyla açıklanabilir ancak burada çok farklı iki türü kastettiğimizi düşünerek soruyorum. Bunu nasıl tanımlamak gerekiyor?

Elektronik müzik, esas olarak tamamen dijital veya analog elektronik kaynaklardan üretilen bir müzikal dili ifade ediyor bence. Sentetik ses üretimi, modülasyon teknikleri ve programlanabilir yapılar üzerinden şekilleniyor. Öte yandan, elektro akustik müzik hem elektronik hem de akustik ses kaynaklarını iç içe geçirerek, doğadaki veya günlük hayattaki sesleri manipüle ederek yeni bir işitsel dünya yaratıyor.

Bu iki tür arasındaki sınırlar günümüzde elbette birbiri içine geçmiş durumda artık yeni zamanda birçok kavram için aynı durumları gözlemleyebiliyoruz. Örneğin film dünyasında da ses tasarımı ve müzik çok iç içe neyin ses tasarımı, neyin müzik olduğu bazen karışıyor. Ama konuya dönecek olursak elektro akustik müzik daha çok sesin dokusuna, mekânsal yerleşimine ve organik unsurlarla kurduğu ilişkiye odaklanıyor bir yandan. Elektronik müzik ritim öğeleri, armonik düzenleme ve sentetik yapıların etrafında şekilleniyor gibi. Yani elektro akustik müzik, sesin varoluşsal boyutunu sorgulayan bir nevi deneysel bir yaklaşım sunarken, elektronik müzik, teknolojinin sunduğu araçlarla bir varoluş sergiliyor gibi. Tabii ki böyle keskin bir sınıflandırma zor günümüzde dediğim gibi. Her ikisinin de kavram olarak birbiri içinde yer aldığına çoğu zaman gözlemleyebiliyoruz. Bu durum benim müziklerim için de geçerli. Harmanlamak çoğu zaman tatlı bir boyut da katabiliyor.

Yeni müziğin, elektronik müziğin dinleyici kitlesi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Yeni müziğin, elektronik müziğin dinleyicisi öncelikle bence çok sadık bir kitle. Herkesin kucak açabileceği bir tür değil çoğu zaman. O yüzden dinleyici kitlesi alışılmış müzik normlarının ötesinde bir algıya sahip ve keşfetmeye açık bireylerden oluşuyor gibi görünüyor. Genellikle sesin farklı formlarını anlamak ve deneyimlemek için o an içinde var olmayı seçiyor(lar)uz ben de dahil. O deneyimlerde hiç beklemediğiniz şeyler keşfedebiliyorsunuz ya da müzikal açıdan bir yol gösterici, farklı bir perspektiften gösterilen anlara tanıklık ediyorsunuz. “Bakın bu hali de var, bu şekilde de duyabiliyoruz” kısmında kalıplaşmış bir bakış açısının dışında her şeye açık ve en önemlisi meraklı ve anlamaya çalışan, anlamaya çalıştıklarını da sorgulayıp düşünen, sesin fiziksel ve felsefi boyutlarını görebilen daha soyut bir yaklaşıma sahip olan bir kitleden bahsediyoruz. Zaman ve mekândan bağımsız, sesle farklı boyutları algılayabilen ses kâşifi diyebiliriz de kendilerine J. Bence çok kıymetli müziğe bu denli destek olmaları ve sahip çıkmaları, iyi ki varlar!

Yeni müzik meraklıları bu aralar kimler kulak vermeli?

Açıkçası bu soruların cevapları hiç bende olmuyor. “En iyi film müziği nedir sence?”nin karşılığı olmadığı gibi. Benim dinleme alışkanlıklarım da çok farklı aylarca bir müzikte kaybolduğum oluyor yani tek bir müzikle yaşadığım ve sanırım en tavsiye veremeyecek kişiyim bu hususta. :)

Müzisyen olmanın temel zorluklarını bir kenara bıraktığımızda Türkiye’de yeni müzik bestecisi icracısı olmak zor mu? (müzisyenin eğer ki öyle bir derdi varsa anlaşılacak, anlatabilmek vs. gibi)

Bir sanatçının, müzisyenin anlaşılacak, dinlenmek ve ifade alanı bulmak istemesi en doğal ihtiyacı aslında. Yani sürekli kendiniz için bir şey üretemezsiniz. Bir noktadan sonra icra etmek ve bir yerlerde insanlara nüfus etmek istiyoruz normal olarak. Ancak Türkiye’de ve aslında genel dünyada çağdaş müzik ile uğraşan biri için süreç, yalnızca müzikal değil, aynı zamanda varoluşsal bir mücadeleye dönüşebiliyor maalesef ki. Alternatif sahnelerin azlığı, destek mekanizmalarının eksikliği, dinleyici kitlesinin sınırlı olması gibi etmenler, bu alanda üretim yapmayı zorlaştırıyor ve evet yer edinebilmek, karşılık bulabilmek çoğu zaman çok zor her anlamda maddi manevi fakat zor olması, imkânsız olduğu anlamına da gelmiyor elbette. Üretmeye devam ettiğimiz sürece mutlaka bir yere varacak ve varoluş sürecinde kendini ortaya çıkaracaktır diye düşünüyorum. Umutlar hep var, inanmak istiyorum. :)

Seninle ayrıca görüntü, film müzikleri üzerine de konuşmak isterim. Bu işe nasıl başladın, hangi tür filmlere müzik yaptın, üretiminin destekleyici ve destekleyici olmayan unsurları nelerdi?

Müziğe 9 yaşında keman çalarak başladım. Ardından lise ve üniversitede müzik üzerine eğitim aldım. Üniversite üç ve dördüncü sınıfta eş zamanlı olarak sinema eğitimleri aldım. Onca yıl müzik adına bir şey yapmamış olsaydım kesinlikle sinema alanında bir üretim yapmak isterdim çok başka bir tutku benim için. Bu iki disiplini tek buluşturabileceğim ortak nokta film müzikleri alanına yönelmekti. Eserler üretmeye başladım ve bunları kayıt altına alabilmek için yine bu dönem süresince stüdyo kayıt ve müzik teknolojileri üzerine eğitimler almaya başladım. Evime minik bir stüdyo kurdum 2006 yılıydı sanırım. Sonrasında üniversite bittiğinde koşarak filmlere müzik yapacaktım ama hayat tabii ki beklediğimiz gibi bir

şey sunmuyor bize. 2008 yılında İstanbul’a geldim ve “Ne yapacağım, burada ben nasıl yaşayacağım” diye gençliğin verdiği geçim kaygısı ile özel bir okulda müzik öğretmenliğine başladım. Öğretmenlik yaşamam için bir kaynaktı arta kalan zamanlarda bazen uyumadan müzik üretmeye ve kayıtlar almaya devam ettim. Bu süreçte müzik yazarlığı da yapıyordum ki o dünyadan kopmayayım. Bir başka hayalim ses mühendisliği alanında eğitim almaktı. O zamanlar gitmek istediğim ses mühendisliği alanında eğitim veren bir enstitü vardı ama hiçbir zaman gitmek kismet olmadı maalesef. Tam gideceğim yıl son öğrencilerini aldıklarını ve İstanbul’daki okulu kapattıklarını söylediler. Yıkılmışım o an onca yıl bekledim gidecektim ve okul kapanmıştı. :)

Neyse sonrasında şansına aynı kadro ve stüdyo koşulları ile Bahçeşehir Üniversitesi orayı alıp Innovative Design Academy adı altında bir kuruluşa dönüştürdü orada Audio Production programında eğitim almaya başladım ve post-prodüksiyon derslerinde ses tasarımı da ilgimi çekmeye başladı. Film müzikleri alanıma bir yenisi daha eklenmişti ses tasarımı olarak. Ses dünyasına daha hakim olabilmek için o dönem yine Bahçeşehir Üniversitesi Elektrik Elektronik Mühendisliği Ses Teknolojileri Anabilim Dalı master programına başvurduğum ve kabul edildim. Sound Art, ses enstalasyonu, ses peyzajı ve ses heykelleri üzerine, ses mühendisliği alanına müzikal bir bakış açısıyla yazdığım bir tezim var. Bu süreçte birçok filmde ses tasarımcısı olarak çalışmaya başladım derken film müzikleri de eşzamanlı olarak devam etti. Bağımsız bir şekilde var olmaya çalışıyorum. Genellikle bağımsız sinema kısmında uzun ve kısa metraj filmler, belgeseller üzerine çalışıyorum tür fark etmeksizin ama dijital platformlar için yapılan filmler, diziler ve reklamlar içerisinde de varım. Projeye göre değişiklik gösteriyor.

Üretimimi kendi oluşturduğum bir dili benimseyen insanlar daha çok destekliyorlar proje bazında, çok ticari bakan ve sanatı aşan durumlarda biraz yokum gibi ve aslında her ne kadar sektör içerisinde var olmaya çalışsanız da bazen gölgelendiğiniz de oluyor, görmezden gelindiğiniz de... Hayatınızı bu şekilde devam ettirmek de güçleşiyor çoğu zaman yani seçebilmek özgürlüğünüzü kullandığınız zamanlarda her işi alan ortalama bir sektör çalışanına dönüşmemek istediğinizde bu zor gerçekten. Ya her işi almak zorundasınız ya kariyerinizde büyük kırılmalar yaşayıp çok üst sırada yer almalısınız ki yaşam koşullarını kolaylaştıran projelere dahil olabilesiniz. Tam arada olmak biraz zorluyor, özellikle günümüz koşullarında ve yaptığınız onca hayalini kurduğunuz mesleğinizi de anlamsız kılabilen bir bakıma. Sanat üzerine kurulu işleri ticarete dökmek de zor gerçekten, esnaf gibi davrandığımız çok an var garip geliyor bu da mesela :) Sinema sektöründe ses tasarımı alanında çalışan birkaç kadından biriyim sayımız da az keza müzikte de öyle. Elimizdeki tek güç yaptığımız iyi işler. Sizi görmeseler de işleriniz “Ben buradayım” diyor. Hepimiz adına konuşuyorum şu an. O yüzden yetenek ve bakış açılarımızı, yaratıcılığımızı, öznelliğimizi kullanmaya devam ederek yol alıyoruz her şeye rağmen. Ama her koşula ve şarta karşın beni de destekleyen insanlar ve projeler hep oluyor o yüzden bu çabamı gören, bana inanan ve destekleyen herkese çok minnettarım. “Mine tam senin yapacağın bir projemiz var” cümlesiyle gelen projelerim var daha ne isterim ki...

Kadın ses mühendisi olmak, sektör içinde kendini var edebilmek zor mu? Bunlardan biraz bahsedebilir misin?

Bir önceki soruda da bahsetmiş oldum ama açıkçası sadece ses mühendisi kimliğimle yokum

yaptığım işlerde. Tasarım ve müzik ile de harmanladığım için mühendisliği birbirini toparlayabiliyor çoğu zaman. Ama sadece bu kimlikle kendimi var etmek zor olabilirdi belki, bilmiyorum yani elimde üç kimlik var üçüyle de bazen yer edebilmekte zorlanırken biriyle var olmak belki çok daha zor olabilirdi. 8 yıl müzik okuduktan sonra ses mühendisliğine yönelmem benim için büyük şans sanırım bu noktada. Sektörde kadın olarak sayı az evet. Genelde erkek arkadaşlarımızın olduğu bir yapı var ama onlardan da destek görüyorum açıkçası, görmüyorum diyemem. Destek görmediğiniz yerlerde çıkar ilişkileri ve insanların karakterleri ortaya çıkıyor onda da bir cinsiyet ayrımı yok açıkçası. İnsansal faktör var. Eskiden daha az bilinen ve görünen meslekler arasındaydı ama artık çok fazla eğitim kurumu ve bölümler var ses mühendisliği eğitimi veren ve bizim gibi kadın figürü örnekleri var. Bir de gerçekten ilgiye yönelik bir sektör, koşul ve şartları benimseyip tutkuyla yola devam etmek mühim burada. Kolay bir yol değil geceler gündüzler birbirine giriyor, aylarca insan göremediğiniz, yalnızlaştığınız ve yabancılaştığınız zamanlar oluyor. O tutku ve azim varsa evet devam edebiliyorsunuz. Yoksa normal bir hayat akışına karşılık gelen bir iş değil ama inanıyorum ki ilerleyen süreçte “kadın ses mühendisi olmak” gibi cümle vurgularını daha az duyacağız bence. Umarım öyle de olur...)

Önümüzdeki süreçte Mine Pakel neler yapacak?

Önümüzdeki süreçlerde film, dizi vb. projeler müzik ve ses tasarımı tarafında devam ediyor olacak. O benim için ayrı bir tutku sanırım arkamı hiçbir zaman dönemem ama yavaştan da sanatçı kimliğimle kendi yapmak istediğim projelerim var. Müzikal süreçlerimi değiştirecek sanat ve müzik tarafında daha görünür olabileceğim çalışmalar içerisinde olacağım sanatçı kimliğimle. Enstalasyo-

"YENİ MÜZİK SON DERECE ZOR..." ÖZGE Ç. DENİZCİ

lar, farklı disiplinlerle birleşen çalışmalarım ve konserler de olacak. Hepsine nasıl yetişeceğim bilmiyorum bazen korkutuyor ama yine en iyi bildiğim şeyi yapmaya yani çok çalışmaya ve üretmeye devam edeceğim. Umarım bu projelerde denk gelir ve birlikte bu anları kucaklarız.

Peki bizi yeni etkinlikler bekliyor mu, nasıl takip edebiliriz?

Evet bekliyor, hatta bazen "Ne alaka Mine'cim" diyebileceğimiz etkinlikler bile bekliyor bence bizi. Instagram hesabımda genellikle paylaşıyorum tüm süreçleri oradan sanırım çok rahatlıkla görüp, takip edebilirsiniz.

Ekleme istediklerin var mı?

Bana yer verdiğin için çok teşekkür ederim canım Özge... Çok sevgi ve selamlar

Dinleme Linki:

<https://open.spotify.com/playlist/4KVS5Ub40a3F5GLjrxAOIC?si=1JU-hnbXR-mG03ZEGA8VsQ&pt=35c70641175f4f27c8f31c7a39b3f148&pi=e-ueHMoHyOSXOr>

Düşüne

M.BARIŞ GÜMÜŞBAŞ

gelmişim,
düşüne
düşüne
düşüme
geldiğin
gece.

zaman ve
mekanın
ötesinde,
(bu dünya dilinde
yer bile olmayan
bir yerde)
buluşmuş
oturmuşuz
(anlattığına göre)
günün
un ufak
ka
-lın
-tı
-la
-rın
-dan

renkler
kokular
korkular
yokuşlar
(beraber
tırmandığımız)
bir de yanımda
davetsiz konuklar
çat kapı gelmişim
(güzel de giyinmişim
sana geldiğim için)

korkmuş doğrulurken
sen kendi düşünden,
çığlık çığlığa
bir daha
uyanmışsın,
uyandırıp beni
önce kendi düşümde
sonra onun da dışında.

aynı göğün ve
"her şey mümkün
her şey mümkün"
diyen bir dolunayın
altında uzanmış
(aynı saatlerde)
bir daha uyumamışız,
matruşka bebekler
kadar iç içe
düştüğümüz o gece.

(Haziran-Temmuz 2016)

BİR GARİP ORHAN VELİ

KAFKA KEDİSİ
HALİT PAYZA

Nazım, kitabı eline alıyor, kapağına ilgiyle bakıyor... Orhan Veli'nin kitabının kapağını Bedri Rahmi Eyüboğlu yapmış. Nazım böyle bir kapak resmini taşıyan kitabın içindekilerin de çok güzel olacağından kuşku duymuyor. Bu kadar güzel bir kapağın altındaki şiirler de en az kapak kadar güzeldir ve bundan emindir. Kitabı okuyor ve, kitabı okumadan önceki yargısı ile kitabı okuduktan sonraki yargısının değişmediğini görüyor. Kendi ifadesi ile şiirler Nazım'ı mest ediyor. Dayanamıyor ve hem kitabın kapağını yapan Bedri Rahmi için hem de kitabın yaramaz çocuğu Orhan Veli için yazıyor; "Bedri Rahmi'nin, Orhan Veli'nin şiir kitabı kapağına yaptığı resme baka baka bi hal oldum. O resim için nasıl masal gibi dalgalara düşülebileceğini ve harikulade bir rüya sergüzeşt çocukluk şiiri olduğunu anlamak için, bu mazhariyete erip bu tadı çıkarabilmek için çok ağır bir fiyat ödemek, benim gibi on yıl hapis yatmak lazım. Ve insan kapaktaki o resmin şiirini okuduktan sonra kitabın içindekileri –hem de bir kaç çok cici - şiirleri yazan... ve hatta klasik manasıyla şiiri yazmaktan ürüyor. Bedri'ye teşekkür ederim, beni mest etti delikanlı, sağ olsun." ¹

Nazım, kitabın kapağını övüyor, övgü içinde **Orhan Veli** övgüsü de vardır ki, önemlidir. Şiirleri çok beğendiği anlaşıyor. Öyle ki, **Orhan Veli** şiirlerinden sonra klasik nitelikli şiir yazmaktan ürktüğünü de mektubunda yazıyor. **Nazım**'ın *Garip* şiirini garipsemediği anlaşıyor. Farkındalığından söz etmiyor, başka türlü şiir geleneği olduğunu sezdirmiyor. Klasik buluyor. Oysa *Garip* ya da aynı anlama gelmek üzere *Birinci Yeni* daha sonra garipsenecek, şiiri basitleştirdiği, şairaneliği öldürdüğü söylenecektir. Şiir, Süleyman Efendi'nin nasırına, sere serpe plajda yatana, gündelik yaşama yasaklanmak istenilecektir.

Başaramayacaklardır. Dahası *İkinci Yeni* için de benzeri suçlamalar yapılacak, *İkinci Yeni* şiiri eleştirilirken, *Garip* ya da *Birinci Yeni* şiiri de yeniden suçlanacaktır. Hukukta temel bir kural vardır, bir suçtan iki kez yargılama yapılamaz. *Garip* şiiri için bu kural yok sayılmıştır. Giderek *Birinci Yeni* ya da *Garip* şiire yapılanlar yargısız infazdır.

Garip şiiri, kendinden önceki sırça köşklere oturan, seçkin ve yüksek estetizme yönelik şiiri, tahtından etmiş, saraydan tek gözlü yoksul gecekonducularına, yüksek sosyeteden çıplak ayaklı ve çarıklı sıradan insana indirmiştir. Şiir yine şiir kalmış, şiirsel niteliğinden hiçbir şey yitirmemiş, ama herkesin kullanımına açılmıştır. **Neruda**'nın şiir anlayışı da benzeri bir izlekten akar; şiir ona gereksinim duyanındır.

13 Nisan 1914'te İstanbul'da doğduğunda, dünya o güne değin tanık olmadığı bir kargaşanın içine girmek üzereydi. Avusturya dünyayı yeniden ve kendi çıkarına paylaşmak için, Büyük Sırbistan hayaleti peşindeydi. Bunu yapabilmeye "muktedir" olduğunu tüm dünyaya göstermek için **Orhan Veli**'nin doğumundan yaklaşık iki ay sonra Bosna'da bir askeri tatbikat yapmak üzere hazırlanmıştı. Tatbikatı Sırbistan Veliahdı **Ferdi-**

nant da izlemek üzere eşiyle birlikte Saray-Bosna'ya gelmişti. Sırlı bir milliyetçi 28 Haziran 1914'te **Veliaht Ferdinand** ve karısını bıçakla öldürdü.

Garip oluşunda, savaşın Alman hayranı olan Osmanlı hükümeti ile ne kadar ilgisi var, tartışılabilir. Bir garip **Orhan Veli** oluşunda kuşkusuz bunun da etkisi vardır. Tarifsiz kederler içinde olması belki de bu yüzdendir. Cep deliktir, cepken deliktir, savaşın yoksulluğu, zaten var olan yoksulluğu ve yoksunluğu arttırmıştır. Gözlerinden akan hicran yaşları kendisinin ve ülkesinin içinde bulunduğu bu olumsuz koşullardandır. Efkârını dağıtmak için Rumeli Hisarı'na oturmuştur ve de uyarına geldiği için bir de türkü tutturmuştur. Başında martılar uçuşmaktadır. Martılarla **Orhan Veli** ilişkisi açlık üzerinedir. Martılar hep aç yaratıklardır ve açlıkları çığlık çığlıktır. **Orhan Veli** de martılardan bir martıdır ve o da çığlık çığlıktır. **Orhan Veli**'ye bakarsanız edalı yüzündendir bu hali. Öyle söyler. Bu edalı sevdiği kadınlardan bir edalı mıdır, yoksa savaşın ortasındaki bir İstanbul mudur? Garipliğini, mahzunluğunu anasına duyurmamayı isterken, aynı anda da "el konuşur sevişirmiş bana ne" dediğine göre bu edalı konuşabilen ve sevişilebilen bir edalı olmasa gerektir.

Orhan Veli sevda şairi değildir. Şiir çapkını olduğu kesindir. Şiirlerinde kadınlardan da söz eder, sevdiği kadınların isimlerini de tek tek sayar. Ama bunu kendisine yapılan sataşmalara yanıt vermek için yapar. *Dedikodu* bunun en sağlam örneklerinden biridir. "Kim söylemiş beni/ Süheyla'ya vurulmuşum diye?/ Kim görmüş, ama kim,/ Eleni'yi öptüğümü,/ Yüksek Kaldırım'da, güpe gündüz/ Melahat'ı almışım da sonra/ Alemdar'a gitmişim, öyle mi?/ Onu sonra anlatırım, fakat/ Kimin bacağını sıkmışım tramvayda?/ Güya bir de Galata'ya dadanmışız;/ Kafaları çekip çekip/ Orada alıyormuşuz soluğu;/ Geç bunları, anam babam,

*geç;/ Geç bunları bir kalem;/Bilirim ben yaptığımı./
Ya o, Mualla'yı sandala atıp;/ Ruhumda hicranını
söyletme hikâyesi?"* Şiirinin ironik bir yapısı vardır ve asla klasik sevda şiiri tanısı konulamaz. **Orhan Veli**'nin aşk/sevda kavramı da doğaya uygundur, o sevdayı inceltirilmiş inlemelerde değil, kanlı canlı, sahici ilişkilerde bulur. **Veli**'nin oğluna da bu yakışır. Babası Cumhurbaşkanlığı Armani Orkestrası Şefi'dir. Klasik müziği sevdiğini yazmıyor, türkü çığırıyor. Rumeli Hisarı'na oturuyor ve ıslığıyla senfoni, konçerto vs. üflemiyor, aksine bir türkü tutturuyor. Öyleyse aykırıdır da.

Dönemin en önemli okullarından birinde- Galatasaray Lisesi- başladığı eğitimini, başladığı lisede bitiremeyecektir. Babası Ankara'ya atanınca, eğitimini Bozkırdan bozma Ankara'da tamamlar. Ankara Gazi Lisesinden mezun olur. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Felsefe okur. Bitiremeyecektir.

Yaşamın acımasız eli onu çocukluğunda yakalamış ve bir daha bırakmamıştır. Bu el, **Adam Smith**'in serbest piyasayı kendiliğinden düzenleyen sihirli eli değil, yaşamı boğaz tokluğuna sürdürmeye zorlayan çelik pençesidir. 1936'da Ankara'ya döner PTT Genel Müdürlüğünde görev alır. Görevi Telgraf İşleri Reisliğidir. Milletlerarası Nizamlar Bürosu'nda memurdur. Bu görevi askere gidene kadar sürdürecektir. Dünya yeniden ikinci bir dünya savaşına koşar adım yürürken 1945'te Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'na girer. Savaşın bitimine bir yıl kala bu görevinden istifa ederek ayrılır. İstifa gerekçesi siyasaldır. 1947'de **Hasan Ali Yücel** Milli Eğitim Bakanlığı'ndan ayrılmış ve yerine **Reşat Şemsettin Sirer** bakan olarak getirilmiştir. İnönü Hükümeti'nin Milli Eğitim politikaları **Reşat Şemsettin Sirer** döneminde değişmiştir. **Sirer**, bakan olarak atanır atanmaz antidemokratik bir uygulama başlatmıştır. Köy

Enstitülerinin kapanması, İmam Hatip Okullarının açılması **İnönü/ Şemsettin Sirer** dönemindedir. İçine sindiremeyecektir.

Orhan Veli'nin iki dönemi vardır; **Orhan Veli** ve Şair **Orhan Veli**. Şair **Orhan Veli**'dir onu daha çok bizden biri yapan. Bir dönem TİP Genel Başkanlığı da yapan **Mehmet Ali Aybar**'ın *Hür ve Zincirli Hürriyet* gazetelerinde eleştiriler yazmaya başlar. 1948'de *Ulus* gazetesinde *Yolcu Notları* başlığını taşıyan yazılar yazar. Ama en çok *Yaprak*'la anılır. Tek sayfalık bir yazın dergisi/gazetesi niteliğindedir *Yaprak*. *Yaprak*'ı 15 Haziran 1950'ye kadar 28 sayı çıkarabilir.

10 Kasım 1950, **Mustafa Kemal**'in ölüm yıldönümüdür ve aynı anda **Orhan Veli**'nin ölüme ilk yolculuğunun öyküsüdür de.

Ölümü dönemin Ankara Belediyesi'nin ihmali sonucudur. Belediye'ye bağlı kazı ekibi hangi amaçla yaptıysa çukur kazmış ve önlem almadan açıkta bırakarak o gün işe son vermiştir. Ekipler lağım çukuru/su çukuru değil mezar kazmışlardır, **Orhan Veli**'nin mezarını... Bu çukura düşer, yaralanır. Çukura düştüğünden dört gün sonra İstanbul'a, bir dostunu görmeye gider. Orada rahatsızlanır. Cerrahpaşa'ya kaldırılır. Ancak yapılacak bir şey kalmamıştır ve her şey için çok geçtir. Çukura düştüğünde ayağından yaralıdır, ölümü ise beyin kanamasından. Komplo teorisi olarak nitelenebilir mi bilmiyorum, önemsemiyorum da. Ölümünün yaralanmasından dört gün sonra olmasını çukura düştüğünde aldığı travmaya bağlıyorum. Dört gün boyunca sinsice, belirti vermeksizin ilerlediği düşünülmelidir.²

Orhan Veli "Garipliğim" diyordu ve *Garip* şiirini yazıyordu. *Garip* şiiri üç şairin sacayağı üzerinde yükselir, varoluşunu bu üç büyük şaire borçludur; **Orhan Veli Kanık, Oktay Rıfat, Melih Cevdet Anday**.

A. KADİR'İN RÜZGÂRINDA... HALİT PAYZA

Akımın adı da bu üçlünün 1941 yılındaki kitaba verdikleri isimden alınmıştır; Garip! **Orhan Veli**, kitaba yazdığı önsözde “hece ölçüsü” ve “uyak”ın şiiri yozlaştırdığını savlamaktadır. Şiir ona göre insanın duyularına değil, imgelemine ulaşmalıdır. Şunları da yazar; “Şiire, egemen sınıfların beğenilerinin sonucu yerleşen kalıplaşmış ögeler kaldırılmalı, şairaneliğe son verilmeli ve şiir toplumun çoğunluğuna seslenilmeliydi. Bu amaç da ancak yeni yollar ve yeni araçlarla gerçekleştirilebilirdi.”

Bu akımın asıl sağlam ayağının kim olduğunu açıklamamıza da yeterlidir. Hiç kuşku yok ki, lise döneminden arkadaşları olan **Melih Cevdet**, **Oktay Rifat** olmasa da **Orhan Veli**'nin yazdıkları l. Yeni ya da aynı anlama gelmek üzere *Garip* şiir akımının öncülü olacaktır. Kim daha “*Garip*”tir’in yanıtı, **Orhan Veli**'dir.

Cerrahpaşa Hastanesinde 14 Kasım 1950’de yaşamını yitirdi. Türkü tutturduğu Rumelihisari’nda, **Tevfik Fikret**’in Aşiyan mezarlığında toprağa verildi. Bir yıl sonra anısına arkadaşları tek yapraklık *Son Yaprak* dergisini çıkardılar.

1. Nazım’ın mektubunun bir kelimesi okunmuyor. Okunmayan kısım kaynağında da çoklu noktalarla geçirilmiştir. Dili ve hataları olduğu gibi bıraktım. Nazım’ın el yazısını taşıyan mektup için bkz. “orhanveli.net”

2. Bir yazın tarihçisi de Orhan Veli’nin Cerrahpaşa Tıp Fakültesi kayıtlarına girerek, ölüm raporunu ve sağaltım sürecini içeren epikriz raporunu yayımlaması gerektiğini düşünüyorum.

MAGIC STUDIO™

Aforizmalar-6 “Bırakmak” Üzerine

SENCER BAŞAT

Araştırmayı bıraktı.

“Herkes doğru söylüyor” dedi.

- “Silahları karşılıklı bırakalım” dediler.

Yemek yiyeceklermiş.

- Tablolarını galeride satışa bıraktı.

Eksiksiz geriye aldı.

- Gazete okumayı bıraktı.

Spikerlerin saçmaladığı yetiyor.

- Namussuzluğu bırakamam.

Elde edilmesi kolay mı?

- Kapıyı aralık bırakmıştı.

Dönüşte tamamen açık buldu.

- “Artık yakamı bırak” dedi.

Bırakınca 7’nci kattan düştü.

- “Kendini serbest bırak” deyince doktor, koluna yapıştı.

“Beni bırak” dememişti.

- Artık yalan söylemeyi bırakmasını istedi.

Diğeri “Siz hep haklısınız efendim” dedi.

- Şemsiyeyi meyhanede bırakmış.

Bir de babası ıslatmış.

- Tiyatro vestiyerine ayakkabı bırakılmaz.

- Mızırdanıp sızlanmayı bıraktı.

Sesini kendisi de beğenmemiştir.

AFORİZMALAR-6 "BIRAKMAK" ÜZERİNE SENCER BAŞAT

Eski kefillerini tekrar aramayı bırakmak zorundaydı.

- Babil'li erkekler dört köşe sakal bırakırmış.
Demek ki makas biliniyordu.

- Gülmeyi bırakıp etrafına bakındı, kimse kalmamıştı.

- Telefon numaramı herkese bırakmıştım.
Neden kimse "alo" demiyor?

- Öğretmen sınıfta bırakmadı.
Çocuk sınıfta kalmıştı.

- Atasözü "ağaç yaşken eğilir".
Ve bırakırsan doğrulur.

- Vurmayı bıraktı, eli acıyordu.

- Çelengi girişte bıraktı.
Camiye getirdiğini görmüştü medya.

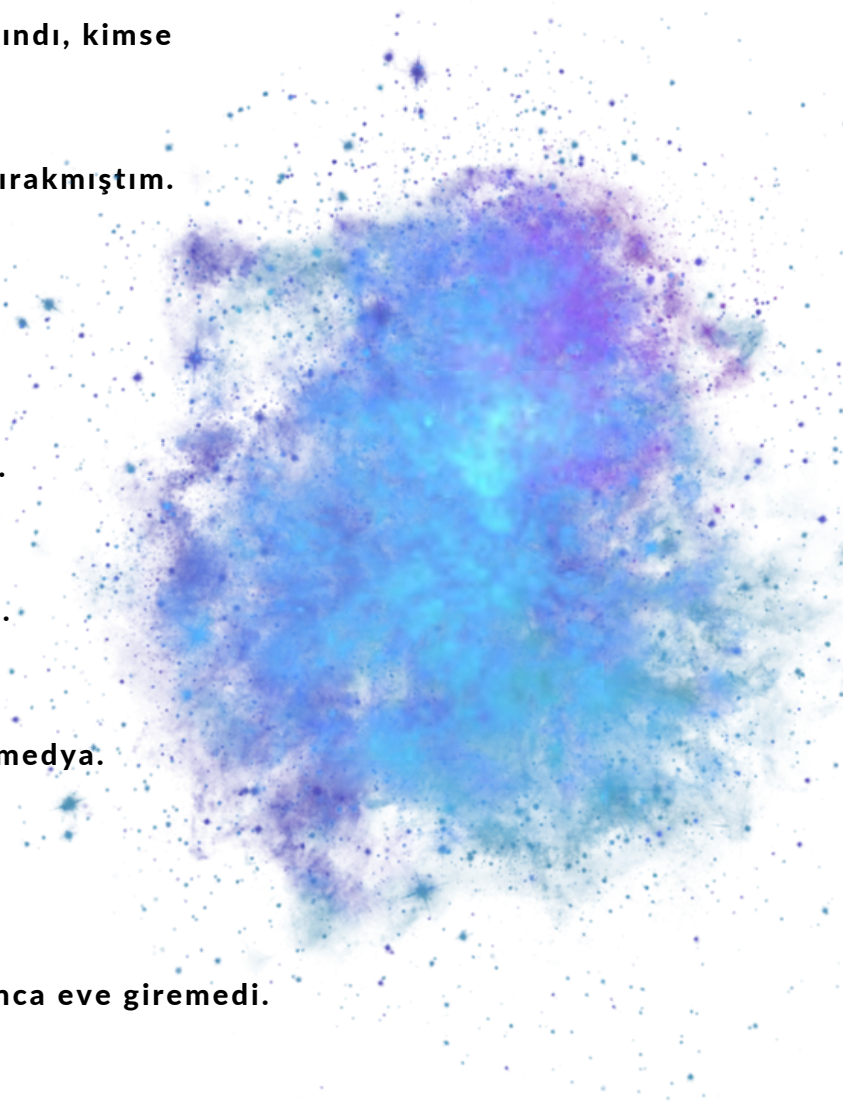
- Kaşığı bıraktı.
Önüne lahmacun konmuştu.

- Anahtarı zamparasına bırakınca eve giremedi.
Rekabeti unutmuştu.

- "Biraz para bırak" dedi karım, biraz bıraktım.
Neden kızdı ki?

- Futbolu bırakacağını duyurmuştu.
Topu da bırakınca gol yedi.

- Sonunda gaz pedalını bıraktı.
Çarptığı ağaç yeterince kalınmış.

21 MART DÜNYA ŞİİR GÜNÜNE BAKARAK

HÜSEYİN PEKER

Murat Çelik, 1989 Düzce doğumlu, Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi görmüş, önceleri Cumhuriyet gazetesinde düzeltmen, Everest yayınlarında editör olarak görev yapmış, kısaca İstanbul'da kendini tümüyle edebiyata adanmış olarak yaşamı sürdüren bir edebiyat insanı. *İhtimal Cüce* (2013) ile başlayan edebiyat serüveni, *Taşra Bitki Örtüsü ve Parseller* (2015) ile sürdü. 2019'da Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü aldığı *Eve Dönmeyen Hayvan* ile şiirden düzyazıya bir akış sağladı. 2024'te yayınladığı *Bazı Günlerin Sonu* adlı ilk romanı ilgiyi üzerine çekmesini sağladı. Bu son roman için **Ömer Erdem** Karar gazetesinde şunları söylüyor:

"Duyguları, konuları ve tipleriyle zor bir o kadar da zengin ve elbette yoruma imkân veren sıkı bir metinle karşı karşıyayız."

2025'in ilk aylarında çıkan **Murat Çelik**'in son şiir kitabı bu dediklerimizi teyit eder nitelikte bulgular oluşturuyor: *Çirkin Kalkayım* (A7 kitap) İlk okuyuşta bir aşk olayı çerçevesinde farklı bakışlar oluşturan, yenilikçi çaprazlarla aşkı kısıpca alan görüşlerin ayrıksı donanımı gibi gözüküyor. Yani dört yanından kolaçan edilen bir serüven var ortada:

Murat Çelik

*"koparma diyorum onları koparma
beni yok saydığın gümüş kolyen yap
odanı her gün duvarlarla süslüyorum
tatlı can içinde, kime ne söylüyorum"*

Murat Çelik, belki de **Cemal Süreya**'nın *"Yıkıcı bir aşk bu"* dizisinde söylediği aşk tanımını tökezletiyor. Köşebentlere alarak yeniden söylemlerini temellendiriyor. *"kaç kişiye birden ihanet edebiliyorsun?"* sorgulamasının yeri bile belli değil. *"tutup bana gelsen şimdi/ hasta ziyareti sayılır"*. Bazen kendini hasta yerine koyan şair, *"bir pardösünün altında söylediği yalanlardan"* söz ediyor. Kurşun yolladığı bu görüntülerin kovanlarını boş olarak yerden topluyor. Gerekli mi gereksiz mi olduğunu adlandıramadığım bir sertlik var bu ilginin çevresinde? Belki bir düğün, belki bir kız kaçırma isteği, anlatılan buğulu bir rüya niyetine sanki.

21 MART DÜNYA ŞİİR GÜNÜNE BAKARAK HÜSEYİN PEKER

Şiir dilini daha etkili kılmak için şairin başvurduğu çareler dil ve dil dışı olmalıdır derdi **Hüseyin Cöntürk**. **Murat Çelik**'te de hep özgün biçim kuşanan bir duraklar zinciri var şiirin uğradığı, farklı köşelerden bakıyor; çarpıtıyor, diğer köşelere savruluyor, ama sonunda anlatacağı durağı buluyor. “*onunla alışkanlıklarımı tek valize topladım*” dediği bir içten serüven bu. Yüzünün yarısı ile kahkahayı prova eden, tutkulu tarafa dönüp duran, sorgulayan bir taltif töreni ya da başucu duası. Farklı yerden bakan kamburunu bıçaklamış aşk elçisi.

*“İki dizini yaşıyorum karnımın içinde
seni her sabah uğurluyorum
yılmadan eziliyor gövdesinden
intiharı kollayan ahbabları da var”*

Ayrıksı bakışla; yerine göre yorucu, bir o kadar da kelimelerin diziliş kümesi ve biçimi içinde yaşayış, görüş ve duyuş farklılıkları gösteren bir şiirsel esinti. **Murat Çelik** yeni şiirin seçkin örneklerinden bir şiiri seriyor önümüze. Kayıtsız kalmak mümkün değil.

Enver Topaloğlu, 1963 Ordu doğumlu, 1983'te dergilerde görünmeye başladığından beri, gerek Gazete Duvar ile başlayıp Artı Gerçek'te sürdürdüğü Modern Türkçe şiir eksenli yazıları ve altıyı aşkın şiir kitabı ile şiire kayıtsız kalmadığını gösterdi. Son şiir kitabı, *Yaşadığım Çağa Blues* (Pikaresk yayın 2024) dikkat çeker biçimde yerini aldı. **Mahmut Temizyürek** ve **Serkan Öngel**, iyi birer yazı kaleme aldılar. İki yazarın da üzerinde durduğu ilk şey kitabın adındaki Blues aktarmasının vardı. Hatta **Temizyürek** bunu ayrıntılı biçimde açmış. Blues 'Amerikan zenci folklorunun ağıt parçalarına verilen ad' olarak tanımlıyor bu kavramı. Jazz'ı bütünüyle etkilediği bilinen blues tarzı, gayet canlı Halk şiiri havası taşıyan sözlerden, karakteristik notalardan

oluşur. Burada **Topaloğlu** kitabına verdiği başlıkta blues eklemesi yapmasının altında farklı nedenler var. Bir kere önceki kitaplarına bakarak söylemeliyim ki; şairde taşan bir toplumsallık edası göze çarpıyor. Şöyle ki:

*“dünya karşımda
adımın karşısına yazılabilir
taş toplayan bir şair oldum”*

Buradan yola çıkarak, "pazaryerinde konuşurken/ seçilirsem demişti/ şehrin iktidar yanlısı/ başkan adayı/ eskisi gibi, taş döşeteceğim sokakları" Topaloğlu'nun bıçak kemiğe dayandı türünden bir toplumsal rahatsızlık taşıdığı ve bunu dizeler yoluyla dökmek gereksinimini hatırlatılıyor.

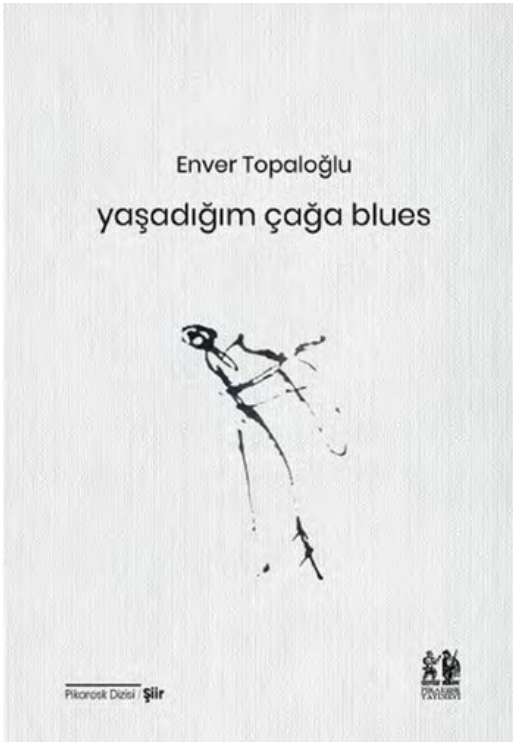
*“kaç bin kişi kayıp
bir halk toplanmış”*

Hükümrân sınıfın gösterişinin battığı bir şair artık o. Daha önceki kitaplarında yalın söyleyiş, inceltilmiş söylemle canlandırdığı lirik söyleme yakın ifadeler artık, çok ileri bir sesle söylenmese de haykıran bir

21 MART DÜNYA ŞİİR GÜNÜNE BAKARAK HÜSEYİN PEKER

tiz incelik taşıyor. “*balo bitti/ çıkarın maskeleri*” dediği yerde, belki daha önceki şiirlerinde de rastladığımız gezilere çıktığı sırt çantası; bu kez farklı anlam ve yükler taşıyor şiire, dizelere.

“*çağ fırtınalı
durduğu yerde durmuyor hiçbir şey*”

Zaten şair; şiirde sırt çantası diye tarif ettiği şeyi; omuzuna asıldığında tarih, coğrafya, kültür de taşıyan ayrı bir yüke dönüşmüş olarak ifade ediyor. Şair artık yaşam savaşına toplumsal sancıları da sıkıştırmıştır. Bir yangın ifadesi gibi gelişir her şey. “*ben artık böyle şiirler mi yazıyorum*” dediği yerde **Topaloğlu**'nun toplumsal bir kalkışma içinde şiirini geliştirme yolunda olduğunu söyleyebiliriz. Belki de çağın getirdiği sıkıntıları, toplumsal yozlaşmaları ortaya dökmenin saatini işaretliyor **Topaloğlu**: “*çevrenin ve doğanın dostu herkes iyidir*” diyerek hem çevreci hem toplumsalcı yanını gelişmelere açık bırakarak.

Ahmet Günbaş, 1948-1976 yılları arasında yaşayıp erkenden aramızdan ayrılan **Ender Sarıyatı**'ya ait ne varsa bir kitapta topladı. Birinci basımı 2000'de , ikincisi 2012'de yapılan kitabın 3. basımı yeni eklerle, daha derli toplu biçimiyle Klaros yayını etiketiyle yeniden sunuldu.

Kimdi bu 28 yıllık kısa yaşantısında iz bırakmış **Ender Sarıyatı**? Tabi onu en yakından tanıyanlardan biri olarak hâlâ tüketemediğimiz anıları arasında. Bir kez daha yakınımızda görüyoruz. Şöyle bir geçmişe dönersek, Yeni Asır gazetesi kültür sayfasını yönetmek görevi genç yaşında bana verilmişti. Oraya gelen mektup ve şiirleri her hafta gazeteden alıp yanıtlıyor, yanıtlamaya değer bulduklarımı gazeteye teslim ediyordum. Bunlar arasında elbet iki dikkat çeken kişiyi anmak isterim: biri **Halim Karataş** idi, diğeri onun arkadaşı **Ender Sarıyatı**. İnanılmaz güzel şiirler ve mektuplar yazıyorlardı gazeteye. Her sayıda yayınladığım bu şiirlerin sahibi olan iki arkadaşla bir gün Kahramanlar köprüsünde karşılaştım. Sonrası askere aynı aylarda gittik, yakın yıllarda terhis olduk. Evlilik, çocuklar, aralıklarla görüştük.

21 MART DÜNYA ŞİİR GÜNÜNE BAKARAK HÜSEYİN PEKER

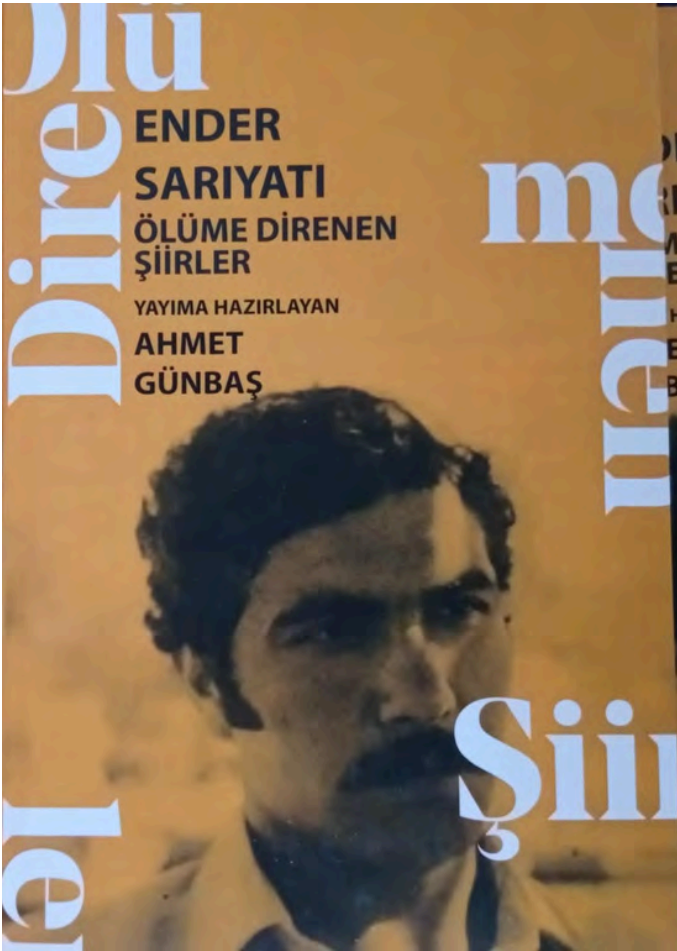
Sürekli dergilerde görünme isteği, şiire çok büyük inanla yüklenme coşkuları arka arkaya gitti. O kısa ömründe çok şey yapmak istedi edebiyata ve şiire dair. **Coşkun** yüreğini hiç esirgemedi uğraşlarından. Elbet bir gün onun güzel bir anı olarak aramızdan ayrılacağını hesaplayamazdım. Bir 15 Şubat'ta (1976) onun aramızdan yok yere ayrılacağı haberi sarstı o gün için bizi. Ve bugün bile aynı sarsıntı devam eder oldu. Evet **Ender Sarıyatı**'dan bugün kalan telaş içinde bir yığın anı ve hâlâ kalp atışlarını esirgemeyen güzel şiirler. Onun **Ataol Behramoğlu** abisinin şiirine duyduğu sevgiyi bildiğimden arada Ataol abimizi bile Ender için yeniden okurum:

*“ölmek acısıyla her gün
söğüt ağaçlarının gölgesinden
yalnız yürüyen ben
tütün dağlarını, vadileri ve ovaları
dolaşarak koşmak için
yarına silahlandım”*

Dinçer Sezgin, aynı kitapta Ender'i andığı yazısına çok güzel bir başlık vermiş: ‘Bir Şölen Kadar Kısadır Hayat’. Bu güzel ve bir o kadar da kıymetli kitabı bize armağan eden **Ahmet Günbaş**'a ne kadar teşekkür etsek azdır. *Bitiremediğim Şiirler* dediği de **Ender Sarıyatı**'nın belki bu kitapta bitirip tamamlamadan yarım bıraktığı yaşamına benzer bir örtü:

*“aferin aldığını bir keresinde
kaldırır kasketini
çeker sigarasını
bahar gelmez”*

Ender Sarıyatı'nın bahsettiği bahar yıllardır bekledik gelmedi. Belki onun baharı şiirlerinde saklı kaldı. Ne diyelim?

ÜÇ TENDÜRÜST YÜREĞİN BİR TENDÜRÜST ŞAİRİ

MÜCAHİT AYGÖREN

Kendini çocuk ruhlu profesör sanıyor
Zıpır eğlendiren ergin palyaço
Genelde pandomim oynar
Gözleri Hamlet'ten, Juliet'ten piyesler düzerken
Zülûflerini arzuyla okşamak gelir içinizden,
Karşıdan karşıya geçmeden elini bırakmak...
İnkâra kalkışamazsınız sevdiniz/sevdim
Kalburüstü aşk belki neyse
Dahası engellerine rağmen,
En affedilmezi, taş kesilişine

...
Öyle bir sanatçı işte; şiirimi yazan
Tanrı gözüyle bakmaya çalışan bana
Evet, fark eder saçlar güneşten parlaksa
İyi şair antrparantez

...
Beni yazdığınız kadar konuşsaydınız benimle
O zaman ne şarkıya, ne omza çok gerek duyulur,
İri göğüslü bir Amazon olurdunuz
Ben de 'şahane serseri' Afrikalı siyahî
Ve üstelik elâ gözleri ikinizden güzel,
En zeki bir asenayla efsunlaşmazdık muhtemel

...
Yine merhametin zaferi yazar son tahlilde
O da yücesinden hakkıyla var Penelope'de...

29 Temmuz 2024

Üç Zaman İki Yaşam

FERHAT NİTİN

Çatlak sesli zaman birikirken avuçlarında
bugünü tanımlayacak renklerden bir habersin.
Bu yüzden anıları kırdın çoğu kez
Hem güçlü hem sahtekâr kelimelere boyun eğerek.

Her şeyin bir yere kadar olduğu gün
bir uca savrulmuş yaşam
ağır bir bakışın ötesinde yorgun.

Kenetlendin sonra
belli olmayan bir tarafta
yüzün sorularla nedensiz geçen şehrin korkak bir güvercinine yuva.

Dünyanda ülke dışına çıkacak aşk sözcükleri tanımsızdı bu yüzden.
Zamanın ilişemediği kurşuna dizilen kahraman kalk!
Rüyan bitmeden dolunayın tepesinde düğün günüdür bugün.

Ateş böceklerinin zaferinde yürünen kıvrımlı yolda
ters ışıkla gölgene hapis olur yaşam
ve unutulur nihayet söylencelerinde
omzunun üzerinden boşluğa düşen zaman.

AĞRI'DAN BAŞLAMAK

BÖLÜM 3

İDRİS ERDOĞDU

Dağcılar için yılda dört değil beş mevsim vardır. Beşinci mevsim, zamanın dışında öyküler anlatan ve yazan insanların mevsimidir.

“Doğunun görkemi çıplak kale duvarların arasından yalın kılıç çıkıp gelen şövalyelerin renkli elbiseler ve işlemeli hançerlerle karşılaştıklarında uydurdukları bir kurmacadan başka bir şey değildir. Doğu yoksuldur.” (Puşkin)

AĞRI'DAN BAŞLAMAK-BÖLÜM 3

İDRİS ERDOĞDU

Hikayesi boldur bu dağların vesselam. Söze burada soluk aldırıp Erzurum'a doğru yol alalım.

... Memleketim ne kadar geniş,

Dolaşmakla bitmez tükenmez geliyor insana.

Edirne, İzmir, Ulukışla Maraş, Trabzon, Erzurum.

Erzurum yaylalarını yalnız türkülerinden tanıyorum ve güneşe

pamuk işleyenlere gitmek için

Toroslardan bir kere olsun geçmedim diye utanıyorum.*

Şimdi o yaylalarda büyük ustanın dizeleriyle rüzgarı, yağmuru ve gece yorgan gibi saracak yıldızları selamlıyorum.

ERZURUM

Teodisiopolis, Erzerom, Erzen-i Rum, Karin, Erzurum(Garin). İsimler isimler. Sahi bura kimin kenti?

Bu tür sorular muhtemelen hemen milliyetçi ruhları kabartıyor. Doğrusu pek umurumda değil. Tabii ki Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında bir kent, ancak gelin görün ki meşhur fıkrada olduğu gibi sahipsiz bir kent. **Ahmet Hamdi Tanpınar** *Beş Şehir* isimli kitabında otuz iki zanaatın vücut bulduğundan bahseder. Loncalar etrafında örgütlenmiş zanaatkarlar vardır. 1900'lerin başında Ermenice-Türkçe gazetelerin çıktığı iki sinemasının olduğundan bahsedilir. Oysa şimdilerde en çok göç veren kentlerin başında gelir.

Şair Nef'i Erzurum'un ruh halini en iyi anlatan kişidir. **Şeyh-ül İslam Yahya**'ya yazdığı hicviyesi şimdinin milliyetçilerine uyarlansa yeridir.** Neyse biz bu sularda fazla dolanmadan kente yukardan bakan Ejder Tepesi'ne doğru çıkalım. Ülkenin en güzel kayak merkezlerinden birine sahiplik eden dağın başındaki bu volkanik koni, incili taca benzer. Kente son gelişimde Yenişehir semtinden koşarak zirveye çıkmıştım. Ortaokul yıllarımda geldiğim

kentle olan bağım çok sıkı olmamakla birlikte nazlı bir ilişkimiz vardır. Zirveye bakarken yine o yıllara ait anılarım canlanıyor. 12 Eylülcüler'in sağlık için halk koşusu zirvalıkları vardı. Hafta sonlarında kentin ekâbir takımı ve öğrenciler sokaklara dökülür, kışın soğukunda titreye titreye koşar ya da yürürdük. Beden eğitim öğretmenleri darbeyi nasıl içselleştirmişlerse bizi yoklama alarak eski Dadaş Sineması'nın arkasında Gençlik Spor Müdürlüğü'nün kapalı spor salonu önünden alır (şimdilerde orası ne yazık ki otopark olmuş), Çat Yolu'na koşturup geri getirirlerdi. Şimdi düşünüyorum koca kentte bir akıllı çıkıp ya kardeşim eksi bilmem kaç derecede bu insanların sokakta ne işi var dememiş. Erzurum otoriteye her dönem kayıtsız itaat eden bir kentti. Kentler insanlara dair anılar saklar. Evet doğru okudunuz. Anılar mekanlarda saklıdır. Siz mekana döndüğünüzde gizlendikleri yerden çıkar, sizi karşılarlar.

Erzurum'a dair 1980'li yıllardan kalan sisli, puslu, pis kömür kokulu, eksi kırklara düşen sıcaklıklarda donup kalmış pek de iyi olmayan anılarım var. Tek güzel anım İstasyon Mahallesi'ndeki evimizden Yoncalık Mahallesi'ndeki halk kütüphanesine ara sokaklardan gidişim ve ortaokulumuzun kütüphanecisi **İlhami Emice**'nin kitaplara olan duyarlılığıdır. Şehre her geldiğimde neşesini kaybetmiş kederli bakışlar görürüm ve bu içimi acıtır.

Erzurum efsaneleriyle meşhur bir kenttir. En ilginç ise dile yansıyan “taş olayım”, “taş kesileyim” gibi iki farklı kullanımı olan deyimın kentin efsanelerinden kaynaklı olmasıdır. Erzurum efsanelerinde bolca taş olan gelin, taş kesilen köy, taş kesilen sürü ve daha niceleri vardır. Doğu toplumlarında kurban olma, kurban kesme, tanrıyı, doğayı memnun etme önemli bir ritüeldir. **Carl Gustav Jung**'un arketipler olarak tanımladığı kolektif bilinçdışı, söylencelerde kendini gösterir.

AĞRI'DAN BAŞLAMAK-BÖLÜM 3 İDRİS ERDOĞDU

Erzurum söylenceleri de söz verip yerine getirmeyenlerin taş kesildiği sonlarla ünlüdür. Öyle ki taşkesen isimli köyler var. Aslında insanlar duygularını somut olarak görmekten ayrı bir haz duyarlar. Taş bunun en somut halidir. Sert kışlar ve ardından gelen kurak yazlarda, rüzgarın biçimlendirdiği kayalar daha binlerce efsaneye konu olacaktır. Özellikle Aras ve yukarı Çoruh havzasında volkan tüflerinin rüzgarla biçildiği onlarca taş kesmiş gelin alayı vardır. Gönülsüz evliliklerin yarattığı tabuya isyandır, taş gelin alayları.

NARMAN PERİ BACALARI

Kentin merkezinde **Teodosius** (M.Ö. 415-422) döneminden kalma kale ve saat kulesi ve onu çevreleyen Selçuklu, Beylikler, Osmanlı dönemi yapıları gelen herkesi kendine çeker. Son dönemlere kadar kale ve çevresi gecekondularla kuşatılmıştı. Şimdi tarihi doku daha görünür hale gelmiş durumda ancak bir önemli ayrıntıyı da atlamamak lazım. Kalenin etrafında bulunan eski Ermeni evleri de bu temizlikten nasibini almış. Bu satırları yazarken devletlerin kimlik inşa süreçlerini düşündüm. Kimlik inşasında ihtiyaç duyacağınız önemli etmenlerden biri anlatacağınız hikayeleri destekleyecek mimari dokunun varlığıdır. Bu tüm dünyada böyledir. Almanlar, Roma'nın devamı olduklarını ispatlamak için kocaman bir takı Berlin'e taşımaktan geri kalmamışlar ya da İngilizler Helen kültürünün devamı olduklarını ve daha köklü bir geçmişe sahip olduklarını ispat için birçok Helenistik unsuru yağma yolu ile ana karadan götürmüşlerdir. Bizde farklı bir şey olmamış.

Anadolu ve Mezopotamya'nın birçok uygarlığının sahiplenilmesi (Güneş Dil Teorisi) ve ardından İslami olmayan birçok mimari yapının İslam'a uygun hale getirilmeleri aynı saiklerle yapılmıştır. Değiştirebildiğini değiştir, değişmeyeniyi yok et. Bunlar yaşanırken tarihe doğru sahip çıkamamanın ya da yanlış kimlik inşa etmenin de sonuçları ağır olmuş. Örneğin Erzurum'da Selçuklu dönemi eseri olan Çifte Minareli Medrese'nin arkasında bulunan boş alan aslında büyük bir mezarlıktır. Gelin görün ki şimdi o mezarların yerinde yeller esmekte.

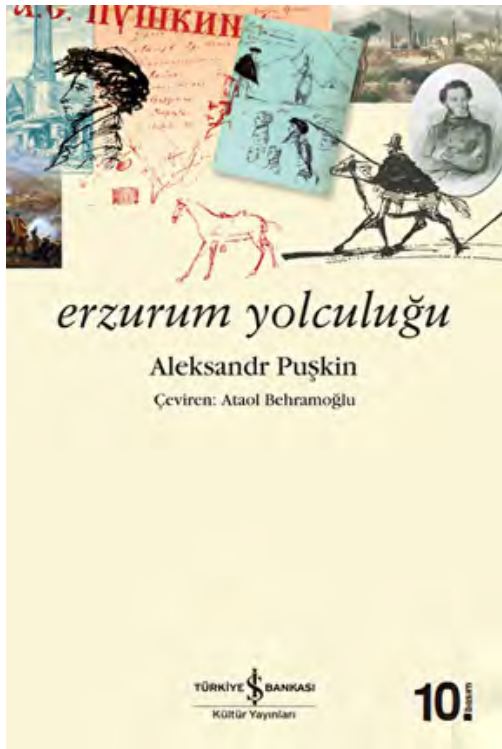
**ERZURUM KALESİ
VE SAAT KULESİ**

Palandöken dağının eteğine yapışmış kentin dünyada bu yükseklikteki sayılı kentlerden biri olduğu söylenir. Bu cümleyi her duyduğumda ya da her okuduğumda biraz dururum. Bu vurguda bir öykünme vardır. Sonra kenti düşünürüm, büyük bir mahcubiyet içinde. M.Ö. Üç Binlere dayanan geçmişi olan bir kentin, kent kültürü yaramamasını, hamasete kurban edilişini, cesur yalnızlığıyla baş etmek için hırçın görünümlü çocukluğunu ve muzipliğini. Arkeolojik kazılarda bakır çağıyla tarihlenen Karaz kültürü ardından; Hurri, Mittani, Asur, Kimer, İskit Persler, İskender, Selevkoslar, Romalılar Selçuklu, Saltuklular, Osmanlılar ve Türkiye Cumhuriyeti. Bu kadar çok kültüre ev sahipliği eden kent bestekar ve söz yazarı **Haydar Telhüner**'in "*Hüsnüne güvenme ey ruyi mahım! Niceler bu tarzı revîştten geçti*", dizelerinde söylediği gibi, niceleri bu yoldan geçmiş, şarkın şarkıda kalan kentinde gülün matemini tutan taş duvarlar kalmıştır. Kent yukarıda da söylediğim gibi birçok şaire kucak açmış.

AĞRI'DAN BAŞLAMAK-BÖLÜM 3 İDRİS ERDOĞDU

PUŞKİN'İN ERZURUM SEYAHATI

1829 Osmanlı Rus Savaşı sırasında orduyla yol açıkarak Erzurum'a gelen **Puşkin**; dönemin önemli gezi yazısı örneği olan Erzurum yolculuğu 1836 yılında yayımlanır. **Ataol Behramoğlu**'nun muhteşem çevirisi ile elimize ulaşan kitapta **Behramoğlu**; **Puşkin**'in döneminin oryantalistlerinden ayrı bir dil kullandığını söyler. Bu dilin **Gorki**, **Tolstoy** gibi ardılı yazarları etkilediğini belirtir. **Behramoğlu**'nun dikkat çektiği dil insancıl, yalın, gerçekçi, özgür, akıcı kendi toplumunu ve doğuyu tanıyan bir dildir.

Doğulu toplumların üne tapınmasını ne güzel anlatır. “İnsanlar ün karşısında eğilirler sadece içlerinde herhangi bir atış bölüğüne kumanda etmemiş bir “Napolyon” ya da “Moskova” telgrafta tek satır yazmamış, Descartes çıkacağına inanırlar. Bizdeki ün tapınmacılığının nedeni bencilliğimizdir belki... Ün karşısında eğilmekle ona katkıda bulunuruz kim bilir.” Devamla otoritenin bilgisizliği ile dalga geçer. Kars’tan ayrılırken ata ihtiyacı var-

dır. Rehberi Artemi yanında bir subayla çıkagelir. Subay yazılı emir ister. Yüzünden Asyalı olduğu belli olan subayı ikna etmede fazla zorlanmaz. Cebinden çıkardığı yazılı bir kâğıdı uzatır. Subay kâğıda şöyle bir bakar ve atı verir. Kağıt **Puşkin**'in Kırimlı bir dilbere yazdığı aşk şiiridir. Şair aldığı atla yarım saat sonra Kars’tan çıkar Soğanlı’ya (Eski Toros) doğru yol alır.***

GÜN BATIMI DAĞLAR

Tekrara düşmemek için kitaptan alıntı yapmak istemedim. Meraklıları kitabı edinerek okuyabilirler.

Gadri kendine olan kenttir Erzurum. Dışardan gelen gözlemciler bunu daha iyi görürler. Kente uğrayan bir batılı olan **Josef Pitton de Tournierfort** isimli doğa bilimci **Köprülü Numan Paşa**'nın maiyetiyle 1701'de Erzurum'a gelir. Kenti anlatırken her şeyin olduğu ancak hiçbir şeyin olmadığı bir kent olarak anlatır. Ve şöyle devam eder; ölmekte olan hastaya bir kaşık ravent istesiniz bulamazsınız ancak evler ağzına kadar ravent doludur. Ravent, ışıgın otunun adıdır. Müshil ilacı olarak kullanılır. ****

Biz **Josef Pitton**'u kendi yargılarıyla baş başa bırakıp gözümüzü yükseslere dikelim.

Kent güneşi çok güzel alır. Palandöken dağının zirvesinden doğan güneşin altın top gibi çifte minareli Selçuklu Medresesi'ne, Saltuklular döneminden kalma kümbetlere, Yakutiye'ye, kısa-

AĞRI'DAN BAŞLAMAK-BÖLÜM 3

İDRİS ERDOĞDU

cası altı kapılı şehrin üzerine saçılır. Payitahtı yedi tepeli olan İmparatorluğun, sınır kilidi diye tanımlanan kenti altı kapılıdır. Ticaret yolları üzerinde olan kentin her giriş yönünde bir kapı bulur. Bilgi olsun diye buraya bırakalım. Kars Kapı, Gürcü Kapı, Kilise Kapı, İstanbul Kapı, Erzincan Kapı ve Tebriz Kapı.

Kenti gezmek isteyenlere önerim eğer kentin ruhunu anlamak istiyorsanız güne Erzincan Kapı'daki ya da Tebriz Kapı'daki çorbacılarından ayak paça içerek başlayın. Çantanızı sırtınıza vurun ve kaybolun. Bir rehber ihtiyacı duymadan iç kaleyi ve çevresini gezin. Ardından kendinizi dağa vurun. Yüksek bir tepeden ovaya yayılmış kurşun saçlar altında yoksulluğunu gizlemeyi becermiş, doğunun görkemini(!) izleyin. **Puşkin**'den alıntıyla bitirelim. *"Doğunun görkemi çıplak kale duvarların arasından yalın kılıç çıkıp gelen şövalyelerin renkli elbiseler ve işlemeli hançerlerle karşılaştıklarında uydurdukları bir kurmacadan başka bir şey değildir. Doğu yoksuldur."*

Hikayesi ve efsanesi bol şehirdir Erzurum. O yüzden fazla anlatıp merakınızı öldürmeyeyim.

Şair **Arif Damar**'ın yolu da Erzurum'a düşer.

Zemheri ayında Aras nehrine atlayan şair, zatürre olur.

Bir dahaki sayıya kadar umudu diri tutalım. :)

* Nâzım Hikmet

** "Bize kafir demiş Müfti Efendi
Tutalım ben diyem ona Müselman
Varıldıkta yarın Ruz-ı Ceza'ya
İkimiz de çıkarız orda yalan"

*** Erzurum Yolculuğu (**Puşkin**- Çev. **Ataol Behramoğlu**) Türkiye İş Bankası Yayınları

**** **Josef Pitton de Tournierfort** (Fransız doğabilimci)

<https://www.istockphoto.com/tr/foto%C4%9Fraf/e-ski-rus-kilisesi-gm1300631984-392896008>

(fotoğraflar açık erişim sitesinden alınmıştır)

SUSKUN TANRI

GÜLSÜM İŞILDAR

Ketum aşklarımı aynaları
Kıra kıra kurtaran gece
Ay ışığı telkâri kuyum ustası,
Mısraların kandilinden
Yakarken parmaklarımı
Suskun tanrılara üfletiyorum
Kutsanmış günahlarımı...

Yeni aşkların yaygarasına
Sararan mektuplarımı batırarak
Virgüllerle uzayan cümlelere
Tıklatıyorum umuda açılan kapımı,
Dil dövüldükçe ruh hafiflermiş
Ne geçmişe dair bir anı
Ne tek söz gelecekten,
Açılmış ve unutulmuş bir sayfayım
Ölü taklidi yapıyorum yaşarken...

Varlık sebebini kemirirken çıkarlar
Aklın körlüğü kalbin karanlığına teşne
Kibri çömleğini terletirken pişmanlık,
Kuyruğundan tırmanırken yıldıza
Pıtrakları temizlemek yerine
Diken sürüyorlar topuğuma...

Bizleri ölümle eşitleyen tanrı
Bu kadar suskun olmamalı,
Çıkardığı yükü taşıyamayan papaz
Kime fısıldayacak günahlarını...

DE GİT BAŞIMDAN!

HIZIR İRFAN ÖNDER

Ey kara yüzlü gece
Güneşimi ç/aldın benden
Al üstümdeki kirli bakışlarını!..

Ey gafil gece
Karartma ufkumu
Sen düşlerimi içselleştiremezsin!..

Ey serkeş gece
Sana acılarımı yüklemem, dayanamazsın
Hüznümü versem, sevemezsin!..

Ey gamsız gece
De git başımdan
Sen kendi karanlığıyla yüzleş!..

İZİN

KEMAL BAYRAKCI

Söküğünü dikmiştin sesinle kalbimin
içindeki uğultu izne tabi
yürürlükten kaldırmış tanrı
tam ikimizi yazacakken katibi
yırılan bir ten gibi sızlıyor
damağında tarifsiz yaşadıkların
sanki bu şiiirdir birbirimizin içindeki
derinliğin asıl sahibi.

Kendime çevrilmiş bir namlu gibi kaldın
bedenimin içinde tetiği izne tabi
çekersen ağır cezalı
kanımı kaynatan günahların sebebi
uzağa gitmez yankısı hüznün
gözlerime kanatlarını bağladın
düğümü izne tabi
çözersen bir şiiirdir
duyguları kalbe nakşetmenin diviti.

Çiçek tozları terk edince gülüşünü
dudakların izne tabi
dokunmak istesem
aşkın taç yaprakları dökülüyor sanki
hiç bir ibadet toplayamıyor
dağılmış parçalarını hayatın
bitirdikçe sığmıyor dünyalar eksikliğine
yeminler olsun ki.

01.2024

BÜLBÜLÜ ÖLDÜRMEK

M. GÜNER DEMİRAY

Amerikalı yazar Harper Lee'nin "Bülbülü Öldürmek" adlı özgün romanını üç gün önce okuyup bitirdim. Roman'ın konusu, ABD'nin güneyindeki eyaleti Alabama'nın tarım ağırlıklı bir ekonomik yapıya sahip eski ve mütevazı bir kasabası olan Maycomb'da geçer. Olaylar 1935'li yıllarda, ABD'nin özellikle güney eyaletlerinde yaşanan ırkçılık ve eşitsizliğe bu küçük kasabada tanık olan sekiz-on yaş arasındaki çocuk Scout Finch'in gözünden anlatılır. Scout, büyüüş öyküsü içinde bu adaletten yoksun yaşamları bir bir dile getirir.

BÜLBÜLÜ ÖLDÜRMEK

M. GÜNER DEMİRAY

Romanın başlığını taşıyan “Bülbülü Öldürmek” sözü geniş ve derin bir anlam içeriyor bence. Birtakım insani kavramları çağrıştırıyor. Buradaki anlam nedir dersiniz, bana göre bülbülün simgelediği adalet ve eşitliği öldürmek gibi bir sonuca varabiliriz. Bu bakımdan roman konusuy-la başlık arasında bir uyum vardır diyebiliriz. Gerçekten ana olay ve yan olaylarda geçenlerin çoğu “Bülbülü Öldürmek” gibi şeyler.

Yapıtın 117. Sayfasındaki Onuncu bölümde bülbülle ilgili şunlar söylenir: “... Bu yüzden Jack Amca bize bazı ön bilgiler verdi. Atticus’un silahlara ilgi duymadığını söyledi. Bir gün Atticus Jem’e: ‘Arka avluda konserve kutularına ateş etmeni tercih ederim ama kuşların peşine düşeceğini biliyorum,’ dedi. ‘İstediğin kadar saksağanı vur, vurabilirsen, ama unutma, bülbülü öldürmek günahtır.’ İlk kez Atticus’un günah olan bir şeyden söz ettiğini duyuyordum ve bu konuyu bayan Maudie’ye sordum. ‘Babanız haklı’ dedi. ‘Bülbüller bizi eğlendirmek için şarkı söylemek dışında bir şey yapmaz. İnsanların bahçelerindeki bitkileri yemezler, mısır ambarlarına yuvalanmazlar, tek yaptıkları şey bize içlerini dökmektir. İşte bu yüzden bülbülleri öldürmek günahtır.’ ...”

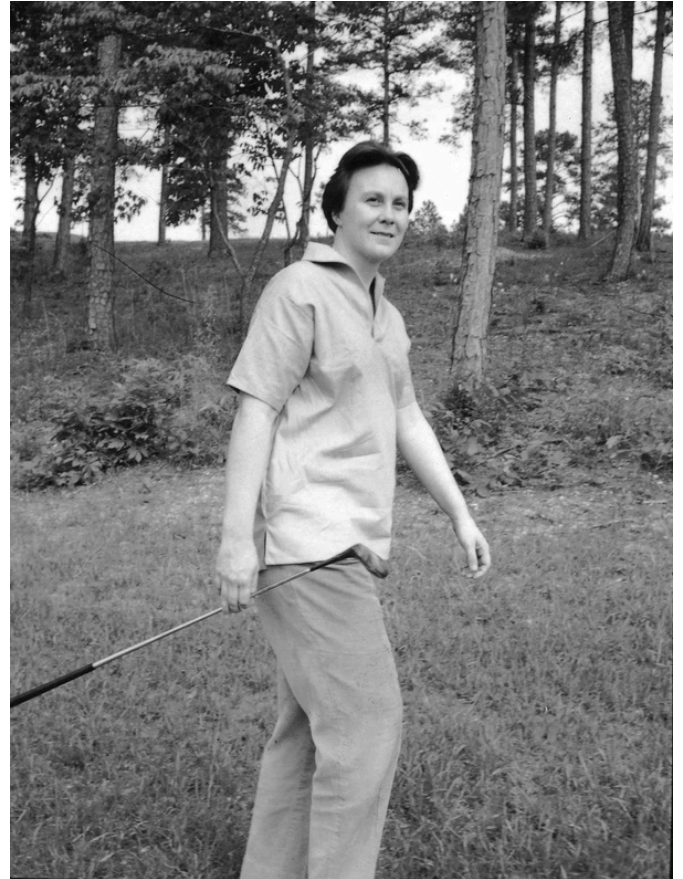
Daha sonra romanın bitimine yakın yerinde bir kapişma ve cinayet olayı olur. Jem ve Scout bu olayın içindedirler. Jem yarı baygın ve yaralı, Scout korkular içinde eve canlarını zor atarlar. Bu andaki konuşmaların birinde, Otuzuncu bölümün 351. Sayfasında şu sözler geçer: “...Atticus kollarımın arasından kurtularak bana baktı. ‘Ne demek istiyorsun?’ ‘ Bu bülbülü öldürmek gibi bir şey olurdu, öyle değil mi?’ ...”

Böylece bülbül, romanın iç özünde ilkin topluma, insanlığa yararlı en tam bir insanı simgelediği gibi, öte yandan da güzel günlerin, dolayısıyla dürüst, kötülüklerden uzaklaşmış adil ve eşit yaşamları çağrıştıran mutlu toplumların, uygarlıkların simge bir kuşu oluyor. Yazar **Harper Lee** Ala-

bama’nın küçük bir kasabasında yaşanan bu ırkçılık, eşitsizlik, kölecilik anlayış ve adaletsizlikleri “Bülbülü öldürmek” metaforuyla evrensel bir kata taşıyarak dünya edebiyatına yeni ve taze bir soluk getiriyor.

Bülbülün değerini bilmek tarihsel süreç içinde çağdaş bir toplum haline gelmeyi gerektirir. Bunun yolu da çağdaş, laik, insani ve bilimsel eğitimin tüm halk katmanlarını kapsayacak ve ekonomik büyümenin yığınları erince götürecektir bir biçimde gerçekleşmesine bağlıdır.

Alabama acılarla dolu bir tarih taşır sırtında. Önceleri bir İspanyol kolonisi, sonra Fransız sömürgesi, daha sonra İngilizlerin bir sömürgesi olmuştur. Amerikan devrimiyle Birleşik Devletlere dahil oldu. Alabama önemli bir pamuk üreticisiydi, Afro-Amerikan köle emeğini yaygın olarak kullanıyordu. Şunu da belirtiyim ki, Alabama Amerikan İç Savaşı’na yoğun bir şekilde katılmıştır. Eyalet bu savaştan yorgun ve yaralı olarak çıkmıştır.

Alabama'da da diğer köleci eyaletlere benzer bir yapıda bir düzen vardı. Yönetim ve yasa koyucular 19. Yüzyılın sonlarından 1960 yılına dek Afro-Amerikalıları temel hak ve özgürlüklerinden yoksun eden ayrımcı yasalar uygulamışlardır. Özellikle 1950'lerden sonra, çağ dışı bu köleci anlayışa karşı Afro-Amerikalılar yürüyüşler yaparak insanca yaşamının kendileri için de bir hak olduğunu haykırmışlardır. Eyalet 1950-1960 arası Sivil Haklar Hareketi'nin merkezi haline gelmiştir. Alabama'nın Monroeville kentinde doğan **Harper Lee** bu doğduğu toprakların acılarını duyarak yaşamış, 1960 yılında bu derin acıların romanını destansı bir hava içinde insanlığa sunmuştur. Romanın satırlarında yer yer gözyaşlarının ıslattığı siyah güller açar.

Roman, **Harper Lee** yüreğinin Alabama'yı yansıtmışından doğan evrensel bir uzun öyküdür bir bakıma. Siyahisiyle, Kızılderili yerlisiyle, göçmeni ve beyazıyla ayrımcılığın at koşturduğu acılar, ıstıraplar, hüznünler toprağı olmuş Alabama bir zaman.

Lee, sanırım daha sonraki ikinci romanında da - *Tesbih Ağacının Gölgesinde* romanı- ayrımcı düzene karşı verilen sosyal mücadeleyi dile getirir. Ben *Bülbülü Öldürmek* romanı için Alabama'nın tarihinden fıskıran acıların ağıtı diyorum. Bir yerde de ona yaşanmış kederli yılların derin şiiri, hıçkırarak ağlayan kahramanların korusu diyorum.

Romanın konusunu kısaca belirtmek isterim: Pintiliği, sofuluğu geride bırakan eczacı Simon Finch, liberal kardeşleri tarafından zulme uğraması sonucu Atalantik'i aşarak Amerika'ya gelmiş, burada birçok yer dolaştıktan sonra Alabama ırmağının kıyılarında kendine bir çiftlik kurmuştur. Saint Stephens'te bir kadınla tanışıp evlenir. Simon bir Metodisttir aynı zamanda. Bu dinsel anlayışa göre **İsa** gibi yaşamalı, kâr ve zenginlik için çalışmamalı, başka insanların dert-

lerini dert edinmeli, insanları bir mal gibi satın almamalıdır. Buna karşın Simon üç köle satın alır, para üstüne para yığar, uzun yıllar yaşayıp zengin biri olarak ölür. Geride kalan ailenin bireyleri çiftlikte pamuk yetiştiriciliği yaparak yaşamlarını sürdürürler. Sonra Kuzey ile Güney arasındaki savaşta toprak dışında kalan her şeylerini kaybederler. Ailenin toprağına bağlı kalma geleneği 20.yüzyılın ortalarına dek sürer. Kimi kardeşler tıp okumak üzere Boston'a, kardeşlerden biri olan Atticus Finch de hukuk okumak üzere Montgomey'ye gider. Eğitimlerini tamamlarlar. Kız kardeşleri Alexandra bir müddet çiftlikte kalır, sonra bütün aile topraktan kopar. Avukatlık stajını tamamlayan Atticus Finch baroya kabul edilir. Mesleğini mütevazı ve sessiz bir kasaba olan Maycomb'da sürdürmek ister ve oraya yerleşir. Atticus Finch avukatlık görevi yanında Eyalet Yasama Meclisine de üye seçilmiştir. Evlenmiştir, iki çocuğı olmuştur. Erkek evladı Jem ve kız evladı Scout Finch. Jem on üç yaşlarındadır, Scout dokuz on yaşları arasında bir kızdır. Scout iki yaşlarındayken annesini kaybetmiştir. Baba Atticus bir daha evlenmemiştir. Atticus ailesinin gün görmüş akıllı, deneyimli siyahi hizmetçisi Calpurnia evi çekip çevirir, herkesin rahat yaşamasını sağlar. Maycomb'da yaşam kah bulanık, kah duru akıp gider. Bu akışta Baba Atticus eyalet meclisinin aktif bir üyesi olarak hizmet verir, diğer yandan kasabanın sosyal yaşamının içindedir, olumlu ve olumsuz olaylarla karşılaşır, ama her zaman erdemli, dürüst ve insancıl bir avukattır, ayrımcılık ve ırkçılığa karşı savaşım vermekten çekinmez. Afro-Amerikan halkının haklarını savunur, tarihsel köleci anlayışa şiddetle karşı kor. Suçsuz olduğu halde iftira ve asılsız suçlamalarla pamuk işçisi zenci Tom Robinson'un hapse atılması davasını üstlenerek onu Maycomb'luların doldurduğu mahkemede ateşli bir şekilde savunması, ırkçılık ve ayrımcılığın adaleti nasıl çürüttüğünü belgelerle açıklayıp hem mahkemeyi, hem halkı bilinçlendirip aydınlatması romanın ana damarını oluşturur. Buna karşın yine de yalancı ve iftiracıların dedikleri

BÜLBÜLÜ ÖLDÜRMEK

M. GÜNER DEMİRAY

geçerli olur. Tom Robinson hapisten çıkarılmaz, nice yıllar yatacak bir karar çıkar mahkeme kurulundan. Yoksul eşi Helena Robinson ve çocukları ortada kalır. Ve sonunda Tom Robinson'un hapishaneden kaçma girişiminde bulunması gerekçesiyle vurulup öldürüldüğü haberi yayılır. Bunun üzerine Atticus bu insanlık dışı olayı mazlumların avukatı olarak şiddetle protesto eder ve bunu yapanları lanetler.

Amerika bir ırklar çorbasıdır. O zamanlar ülke fokur fokur kaynamaktadır. Özellikle Afro-Amerikan halkı daha çok köleci anlayıştan gelen etkilerle medeni haklarından yoksun bırakılmış, ve aşağılanmaktadır. Tanrıevi dedikleri kiliseler bile ayrılmıştır. Afro-Amerikan kilisesi, beyazlar kilisesi v.b... İnandıkları Tanrı yarattığı insanlarında ayrımcılık yapar mı? Bu arzusunu gökten gönderdiğine inanılan İncil'de bulabilir misiniz? İncil'in hangi babında mevcut böyle bir Tanrı isteği?... O zamanın toplumu Tanrı'yı da, İncili de kendi tutku, gelenek ve arzularına göre biçimlendirmiş olmuyor muydu?

Tanrı, sanırım cennet ve cehennemin de köleci ve ırkçı anlayışa göre ayrılmasını istemiştir onların anlayışına göre?!...

Romanın kahramanlarına –kişilerine- şöyle kısaca göz gezdirecek olursam ana olayın en önde gelen kişilerinden biri Tom Robinson'dur. "...Tom, siyah kadife gibi kapkara bir zenciydi, parlak olmayan, yumuşak, kadifemsi bir siyah. Gözlerinin akı yüzünde parlıyordu, konuştuğu zaman dişlerinin parlaklığını gördük. Sakat olmasaydı kusursuz bir insan örneği olacaktı. s.243"

Atticus'un ailesine yaz aylarında Dill adlı bir çocuk gelir, yazı Jem ve Scout'la birlikte geçirirler. Dill, Mississippi'nin Meridian kentindendi, annesi Meridian'da bir fotoğrafçının yanında çalışırdı. Romanda Scout Dill hakkında şunları söyler: "... Antika bir çocuktur Dill. Gömleğine düğmelenmiş mavi keten bir şort giyiyordu, saçları kar gibi bembeyaz ve kaz tüyü kafasına yapıştı; benden bir yaş büyüktü ama, ben ondan çok uzundum. ... s.13"

Jem, Scout ve Dill bazen kitap okuyup anlatırlar birbirlerine, filmler üzerine tartışır, okudukları tiyatro yapıtlarından roller alarak canlandırmaya çalışırlar. Bilindiği gibi dokuz-on yaş arası bir çocuk olan Scout, yine aynı yaşta bulunan Dill'le ilgili şu bilgileri de verir: "...Yaz geldi ama Dill gelmedi. Ondan bir mektup aldım, mektubun içinde bir de fotoğraf vardı. Dill'in yeni babasının fotoğrafıydı. Dill Meridian'da kalmak zorunda olduğunu yazıyordu, çünkü bir balıkçı teknesi yapmayı planlıyordu. ... Dill mektubunun sonunda beni sonsuza kadar seveceğini, kaygılanmamam gerektiğini, yeterli parayı bir araya getirir getirmez gelip beni alacağını, benimle evleneceğini yazıyordu. ... Kalıcı bir nişanlımın olması onun yokluğunun acısını pek de hafifletmiyordu. ... Yaz benim için Jem görmeden Dill'in hızla uzanıp beni öpmesi demekti. ... Birmingham'da oturma eylemleri vardı; kentlerde ekmek kuyrukları uzadıkça uzuyor, kırsaldaki insanlar yoksullaştıkça yoksullaşıyordu. Ama bunlar

Jem’le ikimizin dünyasının dışında kalan şeylerdi. ... s.146-147”

Dokuz-on yaş çağı içindeki çocukların –Scout ve Dill birbirlerine karşı taşıdıkları duygular, çocuk duygularının üstündeki yetişkin duyguları oluyor mu? “Öpme, evlenme, alıp gitme, Scout’un öpülme isteği, birbirini hissetmenin özlemi...” gibi istek ve arzular ileri yaş düzeyinin, olgunluğunun gerekleri değil mi? Yapıttaki çocukluk aşklarına biraz pedagojik baktım galiba. Ama çocukluğumu düşününce, o günlere gidince de bir yanılgı içine düştüğümün kararsızlığını yaşadığımı itiraf etmeliyim.

Romandaki karmaşık kavram ve olayların anlatımı bir çocuk algısını aşmıyor mu? Dokuz-on yaşlarındaki bir çocuk böyle ağır bir anlatım becerisini gösterebilir mi? Bu nedenle keşke dedim kendi kendime, bunları Jem ya da Atticus anlatsaydı daha gerçekçi olurdu diye de düşündüm.

Atticus, insancıl bir karakter. O denli bir insan ki, önünde saygıyla eğilesi geliyor kişinin. Zamanını aşmış bir değer. Çevresine sevgi ışıkları saçan ermiş bir kişilik. Dill de ilginç bir karakteri sergiliyor bize. Büyümüş de küçülmüş derler ya, öyle bir çocuk. Yazı, teyzesi Bayan Rachel’in yanında geçiriyor. Çoğunlukla Jem ve Scoutla birlikte oluyor. Dill, Atticus ailesinin ayrılmaz bir parçası adeta.

Yapıtın ana öznesi olan Atticus ailesinin yakın komşularının çoğu yaşlı, deneyimli, iyi niyetli dingin insanlar. Bayanlar çoğunlukta. Bayan Dubose nerdeyse yüz yaşına basmak üzere. Bayan Rachel yaşlı yine, her şeyi çevresine anlatma zevki duyan. Bayan Maudie orta yaşını çoktan aşmış, yardımsever bir hanımefendi. Jem’in arkadaşı Cecil Jacob şakacı bir çocuk, Francis adlı çocuk zenci düşmanı, bu yüzden birkaç kez Scout’tan yumruk yer. Atticus’un kız

kardeşi Alexandra Hala titiz, koruyucu, sakın, uysal bir bilge kadın. Jem’le Scout’u çok sever.

Öcü Radley adındaki komşuları dışarlara pek çıkmaz, kendini dört duvar arasına hapsedmiş bir tip. Bu yüzden Jem, Dill ve Scout ona öcü demişler. Radley’in garip delice hareketleri alay konusu olmuş. Maycomb’da İç Savaş sırasında askerlik yapmış insanlardan hayatta kalan tek kişi kuzen İke Finch general Hood tarzı sakalıyla övünür, savaş anılarını anlatır durur yakınlarına. Jack Amca Atticus’un kardeşi tıp doktoru. Kiliseye gitmekten hoşlanmayan, ruhsal açıdan rahatlamaya gereksinimi olan herkese beş dakika, vaaz veren bir papaz öyküsü anlatarak sürekli güldüren bir kişilik.

Bir yerli olan Walter Cunningham, çocukların kül alaşımli sabunla bitli başlarını yıkamalarını hep gündemde tutan öğretmen Bayan Caroline. Burris Ewell, küçük Chuck gibi sorunlu öğrenciler...

Sorun yumağı Eweller ailesi, Bob Ewell, onların kızı Mayelle Viyole. Mayella’nın pamuk işçisi zenci Tom Robinson’a cinsellikle ilgili bir iftirası sonucu hüküm giymesine neden olmuştur. Bunun için güven duyulmayan bir karakter. Afro-Amerikan Kilisesi papazı Peder Sykes, savcı Gilmer, jüri sözcüsü Bay Tate, yargıç Taylor...v.b ... Bunlar ve daha birçok benzer kahramanlarla gerçekçi olaylar zinciri içinde kurgulanmış ve yaratılmıştır *Bülbülü Öldürmek* romanı.

BÜLBÜLÜ ÖLDÜRMEK

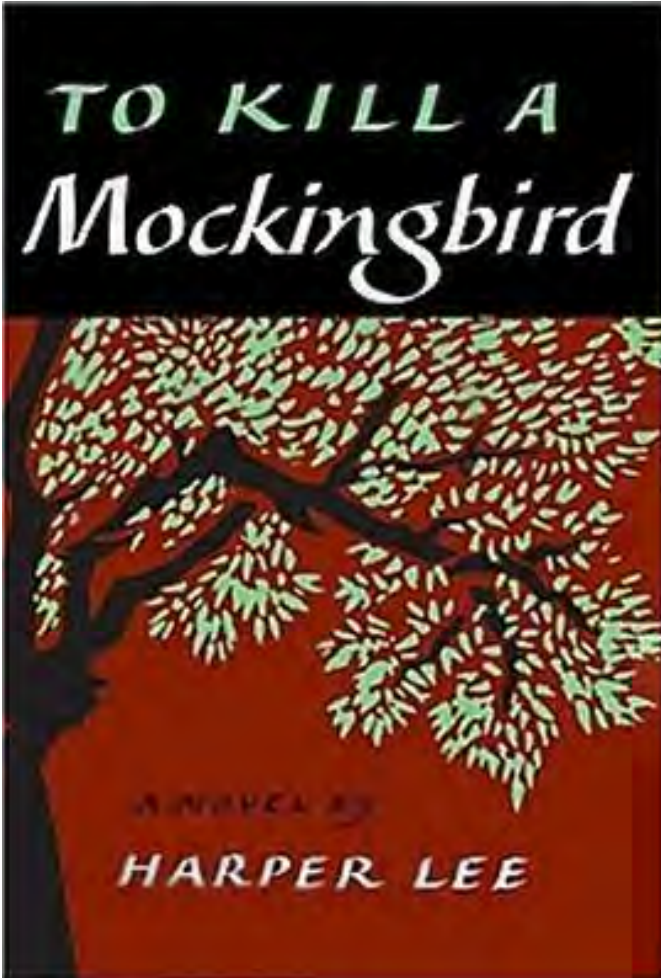
M. GÜNER DEMİRAY

Romanın biçemi, satırlardaki akış, usçu ve gözlemci bir yöntemle işlenmiş. Duru, açık bir söylemin yanında, gerçekçi, belirgin ve iğneleyici bir dokuyla örülmüş olaylar. Zaman, romanın ilerleyişine koşut değişmekte. Maycomb kasabasında geçen bu ırkçı, ayrımcı yaklaşımlar, hukuk ve adalet dışı yaşantılar, çekilen acılar ve zalimlikler **Harper Lee**'nin usta kalemıyla evrensel bir kimlik kazanarak kitaplaşmış ve kamuya arz edilmiştir.

Sanırım bu yapıtı okuyan her insanın vicdanı bu acı hayatların oluşturduğu ıstıraplarla sızlamıştır. Ve onlar mutlaka hukukun üstünlüğüne dayalı adaletli bir dünya düşlemine yelken açarak gelecek yeni çağların bu aydınlıkları doğuracağını, bir umutla kendi içlerinde yeşertip büyütmüşlerdir.

Roman, Türk toplumuna, deneyimli çevirmen Ülker İnce'nin çağdaş Türkçenin bütün incelik ve güzelliklerini kapsayan nitelikli bir çevirisiyle sunulmuştur. Bu nedenle yapıtın öz içeriğini, öykülerini, gizlerini ve estetik örgüsünü apaçık kavırıyoruz.

Bülbülü Öldürmek, ırkçılığa, eşitsizliğe, ayrımcılığa, ikiyüzlülüğe, önyargıya, bireyi ve toplumu çürüten adaletsizliğe bir tepkidir. Bu yapıtın asıl kalıcı yanı satırlarında dolaşan ırkçılık, eşitsizlik ve adaletsizliğin okuyanı bir at sineği gibi ısırp tedirgin etmesidir. Bu nedenle bu roman, gelecek yüzyıllara haykıran etkili ve çarpıcı evrensel bir uyarandır.

GÖKYÜZÜNDE YÜRÜYORUM

SEVGİ EROL ÖÇAL

*gökyüzünde yürüyorum kırışik bir denizin düşsüz
dalgalarıyla
ürkek çocukluğumun çizik suskunluğuna
sevinçlerim kar tanesi eriyor
toprak damlı evlerin yalnızlığında
savruk sessizliğim arnavut kaldırımli sokağın çığlıklarında
paslı bir güneş yağıyor
ahşap çerçevelerin ıslak aralığına
siyah gecelerde yıldızlar kayıyor
tutmeyen bacaların kuytu ayazına
gökkuşağı oluyorum aysız karanlığın gri sabahlarına
gökyüzünde yürüyorum kırışik bir deniz uçuyor kuş
kanadında
ayın soğuk gölgeleri güneşsiz yüzümde
sallanıyor yeryüzü masum çocukluğumda*

ÖNCEKİ HER ŞEY

EMRE GÜRKAN KANMAZ

*Öldükten sonra düşündüm otobanı
Benden önce ölmüş dikkatsiz bir kedi
Gözlerini yanıltmış olabilir şehrin ışıkları*

*Annemi arayacaktım dünyada kalmış
İnsanı kendinden men eden mutluluklar
Bir hafifleme aldı sonra beni dünya varmış*

*Her şeyi çok sevmem
Büyük bir hataymış*

Acının Belleğini Yitirmesinden Yirmi Dört Saat Önce

DİLEK BAYRAM

Yeryüzünün bütün acıları sümen altıydı
Dökülen kurşunun göz göz hallerinde bulduk
Acıların tek tek yerlerini.
Aldık
Yüzümüze, boynumuza sürdük
Aldık parmağımıza taktık
Su ile karıştırıp içtik
Bir bağırsak sancısı içindeydi Dünya
Son güneşlere doğru açınca kollarımızı
Oturduk
Pek yorgunduk oturduk
Islak çimenler üstüne.
Gece gökyüzünde yıldız ararken
İki uçak geçti
Uçak görmenin faldaki anlamını aradık.
Acı çekmenin yeryüzünde süresi
Yirmi dört saatten uzundu.
İnsanların unuttuğu bu muydu?

CHARLES HAKLIYDI

NİELS HAV

ÇEVİRİ: HÜSEYİN DUYGU

Bu bir simgesel görüntü değil
ama bu büyük bir insan çölündeki
ruhun coğrafyası
görüntüsüdür
Burada sana gereksinim olmadığını, Charles
farkına vardı ve şimdi onun boyanmış sinekleri *
tüm yüzlerde
bir migren gibi görünüyor
tiksinti doruk noktasında ve kusturacak kadar,
dalak mı
pişman olmak için
çok geç kaldı
Biz de eylemsizliğe hapsolmuş durumdayız
travma giysilere de bulaştı.
Acaba bir mucizeyi
biz mi yaratsak?

ÖZGÜR SİNEMA
AYŞE ÖZGÜR AYDOĞAN

John Grisham'ın aynı adlı romanından uyarlanan ve çoğunlukla mahkeme salonunda geçen bir gerilim filmi olan Jüri, oyuncu kadrosuyla göz kamaştırıyor. Gary Fleder'in yönettiği ve John Cusack, Gene Hackman, Dustin Hoffman ve Rachel Weisz'in başrollerini paylaştığı filmde tempo oldukça yüksek.

RUNAWAY

JURY

JÜRİ

ÖZGÜR SİNEMA / AYŞE ÖZGÜR AYDOĞAN

Film, borsacı ve iyi bir aile babası olan Jacob Wood'un eşiyle, küçük oğullarının doğum günü partisinde şarkı söyledikleri sahne ile başlar. Mutlu aile babası Jacop sabah kalkıp işe geldiğinde, hoşnutsuz eski çalışan Kevin Peltier, borsa aracılık şirketine girer ve toplu bir silahlı saldırı gerçekleştirir. Birdenbire gerçekleşen bu anlamsız saldırıda Jacop ile birlikte 11 kişi daha ölmüştür. İki yıl sonra, Jacop'ın dul eşi Celeste, avukatı Wendall Rohr (**Dustin Hoffman**) ile birlikte, kocasının ölümüne neden olan ağır ihmal nedeniyle Vicksburg Firearms silah şirketine dava açar.

Hak, Hukuk, Adalet:

Film bu noktadan itibaren adalet arayışı içinde olanlar ve karşısında bulunan silah tüccarları ve onların adamları arasında geçen mücadeleyi odağına alıyor. Tahmin edilebileceği gibi ülkenin en güçlü silah tüccarlarını alt etmek hiç kolay olmayacaktır. Amerikan hukuk sisteminde jüriyi seçmekteki başarı, davanın kazanılma şansını artırmaktadır. Tam da bu sebeple silah şirketleri, jürilerin davaya uygun olup olmadığına karar vermek ve kendi lehlerine kullanabilecekleri jürileri belirlemek için jüri danışmanı Fitch (Gene Hackman) ve ekibiyle anlaşır. Fitch ve ekibi çok profesyonel çalışmaktadır. Avukatları ile mahkeme salonundayken iletişim kurabilmek için son teknoloji kulaklıkları, kameralı gözlükleri, her türlü ekipmanları ve gerektiğinde gözünü kırpmadan insan öldürebilecek kiralık katilleri vardır.

Jüri adayları arasında olan Nick Easter (**John Cusack**) mahkeme salonunda hâkim karşısına çıktığında, duruşmayla aynı zamanda gerçekleşecek çevrimiçi bir yarışmaya katılabilmek için görevden alınmayı ister; Yargıç Harkin reddeder ki bu aslında Nick'in istediği şeydir. Fitch, Nick'in bu ters köşe oyununa düşer ve onu jüri olarak seçer. Böylece Nick, jüriye sızmayı başarmıştır.

Bu arada Marlee adında bir kadın, Fitch'i arar istediği parayı öderlerse onların lehine bir karar çıkartabileceğini iddia eder. Marlee aynı teklifi Wendall'a da yapar. Marlee, Nick'in kız arkadaşıdır ve beraber hareket etmektedirler. Nick içeride, Marlee ise dışarıda çalışmaktadır.

Davasına gönülden inanan Wendall, bulduğu tek tanık da mahkemeye gelmeyince Fitch'in güçlü ekibi karşısında neredeyse savunmasız bir hale gelmiştir. Bu arada Fitch, Marlee'yi öldürtmeye çalışır, Nick'in evini talan ettirir, ancak başarılı olamaz ve ikilinin istediği parayı ödemeyi kabul eder. Marlee ve Nick hayatlarını ortaya koymuştur ama tek motivasyonları para mıdır? Savunması zayıflayan Wendall davayı kazanabilecek midir?

Jüri, tam da Hollywood tarzı bir film. Aynı zamanda, akıcı, merak uyandıran ve sorgulatan bir film. Oyuncu kadrosu muhteşem; özellikle Fitch rolünde izlediğimiz **Gene Hackman** ve Marlee rolünde **Rachel Weisz** kusursuz. *Identity* filminden tanıdığımız **John Cusack** kendi sakin ve doğal tarzıyla izleyiciyi hiç yormadan müthiş bir performans sergiliyor. Jüri filmini çok yeni kaybettiğimiz değerli oyuncu **Gene Hackman** anısına yazmak istedim.

Filmde Wendall rolünde izlediğimiz avukat **Dustin Hofmann** ve Fitch rolünde izlediğimiz **Gene Hackman** çok eski dost olmalarına rağmen ilk defa jüri filminde beraber kamera karşısına çıktılar. Öğrenciliklerini bile birlikte geçiren ikili ilk yıllarda ufak tefek rollerde iş bulabiliyorlardı.

JÜRİ

ÖZGÜR SİNEMA /

AYŞE ÖZGÜR AYDOĞAN

Uzun zaman sinemada kendine yer bulamayan ikili zaman içinde eleştirmenlerin takdirini kazanan birer filmle sinemaya geçiş yaptılar.

Hackman, Bonnie ve Clayde filmindeki performansıyla övgüleri toplamıştı. Gene **Hackman** hayatı boyunca pek çok farklı karakterleri oynadı, hepsinde de iyi iş çıkardı. Bu şekilde birbiriyle alakası olmayan rollerde büyük performans sergilemiş tanıdığım en iyi oyuncu **Robert De Niro**'dur. Bana göre onun arkasından da **Gene Hackman** geliyor.

Amerikan hukuk sisteminde var olan jüri uygulamasına bir eleştiri getiren film, aynı zamanda bireysel silahsızlanmanın önemine ve adalete de vurgu yapıyor. Ancak filmin sonu yetersiz kalıyor; sanki olayların tek sorumlusu olan Fitch'i oyun dışı bırakmak tek amaçmış gibi bir final sahnesi çekmişler. Hâlbuki filmin başlangıç ve gelişme bölümünde olduğu gibi sonunda da hukuk ve adalet olgularına ilişkin daha vurucu bir final sahnesi çekilmeliydi.

Norah Jones'un da yer aldığı Peter Malic Group tarafından seslendirilen müzikler çok başarılı. Bir filmin başarısında film müziklerinin çok etkili olduğunu düşünen biri olarak, şarkılardan büyük keyif aldım.

Sapmasal Anlam

BÜŞRA KÜNTECİ GÜNAY

*Bunca yakınlıktan uzaklaşan yakınlık
Susan Karahindiba Çiçeği gölgesi
Rüzgarla anlaşmış bitkinlik saklanıyor
Özgürlük seçimi için boforu çatlamış kalp
Ritimlerin adları çalınmış
Uzunca bir yol, uçurumca bir hayal, uçurtmaca bir dil
Göbek taşında gökyüzü ya ondan bunca zevzeklik*

Neredeyse gülüyorum

RIDVAN YILDIZ

*Sesimi bir bedenle değişiyor korkum
Kırıyorum kanayan iğde çiçeklerini
Ne söylesem sığmıyor heveslere
Kalacak bir yer bırak benden
Dik durabilirim boş çuval kadar
Uzağa baktıkça bakılası biriyim
Bir tren yankısız koymaz gençliğimi
Dağların gençliğini geri verme vakti
Bir kendimi çağırmadım sır döken kalbime
İçinde kötü niyetliler, arzular, kaoslar
İnsanların karanlığına açıyorum yaramı
Havanın ağzını ören çürük kerpiç duvar
Alnımdaki kırıksıklıklar kadar eski
Ağlamak şarkıları yıkar, balkonları asla...
Rüyalar sürdüm eve fazla gelen yanlarıma
Yarın bir ilk değil boyumu aşan kar sıcağı
Ne geceler yağmıştı gözlerimin önüne*

ŞİİR YAMA TUTMAZ

A. RAMAZAN TEKNİKEL

Bir şiirime isim olan *Yaz* ve *Yosun* ismini çok beğenmiştim, şiir kitabı çıkaracak olursam bu adı koymayı düşünüyordum. Gerçi oldukça durağan bir isimdi ama olsundu, bu isim benimle de, şiirlerimle de, özellikle de bu şiirimle çok örtüşüyordu. Yaz mevsiminde, üzerindeki iri taşlara basarak geçtiğimiz kasabanın kurumaya yüz tutmuş deresinin kenarındaki yosunları çağrıştırıyordu ve elbette yazın dinginliğini de... Bunaldığımız, yorulduğumuz çağın karmaşık yaşamından bir an olsa da uzaklaşmaya iyi gelecekti.

Gecenin on ikisiydi. Gündüz belleğimde yer bulan dizeler o an peş peşe geldi. İyi de oldu. Beğendim ve de sevindim. İlk sözü ‘yaz’ aldı: *“Yaz yosuna der / Kendinle sınırla yeşili / Bir kitabe gibi dur / Cemre güzelliğiyle kalıcı ol / Sonra tanımla kendini / Döner giderim nasıl olsa.”* İç ses: Ama yosun yosunluğunu bilir. Sonra sözü yosun aldı: *“Kendi kimliğini unuttum ben / Bir tarla kuşu kondu sırtıma / Kendini acındırdı.”* İç ses: *“Yaz ve yosun / İki dost”*

Güneydoğuda küçük bir kasabada bir yaz mevsiminde temmuzun ortalarında dingin bir öğle üzeri idi. Yaz mevsiminin iyice söz sahibi olduğu, kavurucu sıcakların tepemizden ayrılmadığı günlerden biriydi. Her gün evden çıkıp kasabanın merkezinde arkadaşlarla buluşmaya giderken geçmem gereken dereden geçiyordum. Her ne kadar Yaz ve Yosun gecenin on ikisinde yazıldıysa da aslında ilk dizeleri gündüz vakti, tam da o dereden geçerken tasarlamış, ancak tek bir dizesi-

ni bile kâğıda yazmamıştım, sadece belleğimde yer almıştı. Yürürken de belleğime iyice yerleşsin diye birkaç kez yinelemiştim. Gece vakti dizelerin peş peşe gelmesi bundandı, yani şiirin önceden çok iyi bir ön hazırlığı vardı, hatta şiir gündüzden bitmişti.

Sabah kalktığımda ilk işim Yaz ve Yosun’u okumak oldu. Yine beğendim, tam yazmak istediğim bir şiir olmuştu; sakın ve dingin. Ancak çok kısaydı, biraz uzatayım da kitabın adına yakışsın istedim. Şurasına burasına yeni sözcükler, imgeler, dizeler ekledim. Her eklediğimde yeniden okudum. Uzattıkça uzattım, neredeyse ilk yazılışının üç katı bir dizeler toplamı çıktı ortaya. Ne var ki ben uzattıkça o bozuldu, eklediklerimin hemen hepsi bir yandan sırtmaya, sağından solundan dökülmeye başladı. Bu kez de okuduğumda gündüz okuduğum dinginliği, yalınlığı hiç mi hiç duyamadım, ilk yazdığım şiirin dışında tuhaf bir şey oldu çıktı ve de sonunda sıradan bir sözcük yığını haline geldi. Baktım ki olacak gibi değil, bu haliyle şiir olamazdı, bu kez de şu sözcük fazla, şu imge gereksiz, şu dize olmasa da olur diyerek eklediklerimin hepsini çıkardım.

Necatigil, *“Eklemeyiniz, çıkarınız”* diye boşuna söylememişti. Yaz ve Yosun da bu eksiltmelerle yeniden ilk yazıldığı hale dönüvermişti. **Hasan Akarsu**, *Ölümsüzlüğün Toprağında* adlı şiir kitabında *“Şiir, yama tutmaz”* diye ne güzel söylemişti. İşte sonunda Yaz ve Yosun da yama tutmamış, ilk yazıldığı hale dönmüştü.

ŞİİR YAMA TUTMAZ A. RAMAZAN TEKNİKEL

O günden sonra ne mi yaptım? Dosyamda bulunan yirmi kadar şiiri yeniden okumaya, fazla bulduğum yerleri çıkarmaya, kendimce saflaştır- maya çalıştım. Roman bir ekleme sanatıysa, şiir de bir eksiltme sanatıydı. O halde eksiltebildiğim kadar eksiltmeliydim. Tam burada bu eksiltmeyi çağrıştıran **Günel Altıntaş**'ın çok yıllar önce okuduğum *Değıniler* adlı kitabındaki bir anı yazısını anımsadım: **Osman Serhat**, yayımlanma- sı için *Soyut* dergisine bir şiir götürür. *Soyut*'ta gelen şiirlerle ilgilenen **Günel Altıntaş** da oradadır, bir masaya otururlar ve şu dize fazla, şu imgeye gerek yok, şu sözcüğü çıkarmalıyız diyerek şiiri iyice kısaltınca **Osman Serhat**: “İyi ama şiir kuşa döndü” der. **Günel Altıntaş**'ta yanıt hazırdır: “Evet, kuşa döndü ama kanaryaya döndü” der. **Günel Altıntaş**'a göre şiirdeki fazlalıklar, yamalar çıkarılmıştır. Elbette has şiir tüm fazlalıklar çıktıktan sonra geriye kalan olmuştur.

kral ölmedi at ölmedi ben ölmedim

METİN DİKEÇ

Evanthia Reboutsika / O Mikros Pringipas

havaleli bir çocuk gibi geçti kış
uyku uykunun saçlarını ördü
kafesi göğümüze
betonu böğrümüze yığanlara her gece
menfezden bağıra bağıra
türkü okuyan çocuk
bir ah çekerek şimdi
kara çalınmanın tarihine gömüldü

hiçbir mevsim böyle kırmamıştı oysa
yoksul evleri gibi kaba soğukla
bir zamanlar
ağızlara sığmayan kahkaha
solgun bir bayrak artık

ah efendim giden ağlar kalan ağlar
dili geçmiş bir zamanda
doğu'nun bütün paris'leri
içlenip deniz kentlerine
küf ve kederle
yatarken kıyımlara
başkasının rüyasını gören meczup
bir yürük semaide
şimdi kandan içeri

sırtında çivit sularla geliverdi nisan
genzime duran dardağana
yara yarayı bulur gibi
davrandı bahar
koynumdaki akrep
uyandırdı kalbimde
yaşamak denen mızımızı

çiçekten harman uman
kör dengbej
irin kuyulara ünlerken
kralın atın ve seyisin kıssasını
ta çocukken kopan sol kolu
şimdi sızım sızım

2017 Mart/Sincan - 26.12.2020/Ankara

POETİKA DEFTERİ

ÜMİT YILDIRIM

ASAF HALET ÇELEBİ

“Şiir, basmakalıp bir peyzaj, uluorta bir hikâye olmadığı gibi neyi ifade ettiği belli olmayan bir musiki de değildir. Fakat şiirde bunların hepsinden birer nebze bulunmak icabeder...”

“Şiir, kelimelerin bir araya gelmesinden hâsıl olan bir büyük kelimedden başka bir şey değildir,” diyen **Asaf Halet Çelebi** şiiri, somut malzemelerle yapılan soyut bir yapıya benzetir. Bu nedenle onun şiiri ayrı ayrı bir düşünce, hayal ve duygunun şiiri değil bir bütün olarak sezginin şiiridir. O, şairin asıl yeteneğinin ruh anlarını ifade edebilmesinde arar. Bu bakımdan onun şiiri için “saf” ve “soyut” şiirdir demek yanlış olmaz.

Asaf Halet’e göre her şiir kendi biçimini bulmalıdır, bu da dili ve geleneği bilmekle olur. Yeniliğin ancak sağlam ve köklü bir gelenekten gelebileceğine inanan Çelebi, “sanatta eskimeyen şey”i bu bilgide arar.

Anlar

*Bir aynada bambaşka cihanlar gördüm
Geçmiş gelecek bir sürü canlar gördüm
Bazan da zamanlarla geçen ömrümde
Bir asra sığarmış gibi anlar gördüm.*

Şiirden ne anlıyorsunuz, sorusuna Asaf Halet Çelebi’nin yanıtıdır:

“Şiir, basmakalıp bir peyzaj, uluorta bir hikâye olmadığı gibi neyi ifade ettiği belli olmayan bir musiki de değildir. Fakat şiirde bunların hepsinden birer nebze bulunmak icabeder. Ancak şairin maksadı ne hikâye anlatmak ne musiki yapmak ne de resim çizmek olmadığı için bunlar ancak “doz”u kaçırılmadan şiire verilebilir kanaatindeyim. Şiirin mümkün olduğu kadar kısa olması bünyesine daha uygundur.”

İLHAN KEMAL

“Benim şiirlerim hayatın şarkısıdır. Her şey kendine kendince yer bulur dizelerimde.”

“Benim şiirlerim hayatın şarkısıdır. Her şey kendine kendince yer bulur dizelerimde,” diyen İlhan Kemal’e göre şair, *“dilin bütün olanaklarını zorlayan, böylece onun gizli güzelliklerini ortaya çıkartan, unutulmuş söyleyiş biçimlerini hatırlatan, konuşma diliyle şiir dilini kaynaştıran, modernle klasiği buluşturan bir söz kuyumcusu, sihirbazdır!”*

İlhan Kemal, şiiri bilindik tekniklerin yanı sıra bilinmedik tekniklerin deneme alanı olarak görür. Ona göre şiir önce biçimdir. Çağdaşlarından ayrılmanın yollarından biri de biçimsel denemelerdir. Sonra da şair, sözü sözle çarpıştırarak oluşturduğu tınının peşinden sabırla giden kişidir.

*“bu şarkı, bu düşen bir yaprağın diliyle söylenen
kırık şarkı, benim için.som baharda da
açmayan çiçeğim.
üstüm başım bulut bulaşığı kapılarına,
gelmişim.
başka kimselerden değil, senden merhamet
dileniyorum.
zorbaya, deve, yedi başlı ejdere kafa tutan
karıncayım,
ne çok susuz kalacağım zor yollarda,
dudaklarım yanacak.
bir öpücük sakla benim için, ırmaklardan sayayım!”*

ARTEMİS GÜLÜŞLÜ KIZ

ŞEREF TEZGÖREN

*Bir billur bakış ardı naz
Saçlarında gizli Leylak kokusu
Artemis gülüşlü kız*

*Aynada eski suretler
Eski hayranlıklar
Eski hazan yaprakları
Haziran ve tipi inceden nihavent
Sokak lambaları altında kedi suretleri*

*Kışlada 6 nöbetçileri
Çapraz tutuş tüfek
Saray muhafızları
Semada tanın alev renkleri
Odada artemis gülüşlü kız*

*Bir billur bakış ardı naz
Saçlarında gizli Leylak kokusu
Saçlar gündüzüne topuz
Aynada eski yüzler
Kışlada 6 nöbetçileri*

*Sokak lambası altında kedi suretleri
Uykusuz semada tanın alev renkleri
Odada artemis gülüşlü kız*

İTİRAFLAR

YENER ÇETİN

Beni dikkate almayabilirler
Yüzümde uçuruma atlayan günler var
Ağızımdan dökülen söz şelaleleri
Dinleyin ama ciddiye almayın beni.
Vurulan sesler var giysilerimde.

Bakışlarımda geceyi oluşturan atlar var
Koşarlar, habire koşarlar zamansızlığa
Ömrüm beni dikkate almayabilir
Mutfağımda peynir kalmamış olabilir
En mühimi kahvaltı kalmamış olabilir
Nolur tozları üfler gibi üflemeyin beni

Saçlarımda yıllar şimdi daha fazla olabilir
Ruhum günahlarımı saymaktan usanmış
Manzaram eskisi kadar umut dolu değil
Kalbim kirlenmiş bir bez parçası olabilir
Ellerim işlenmiş alışkanlıklarla dolu
Çok kullanılmış bir televizyon unutkanlığım.

Beni dikkate almayabilirler
unutmaya çalışıyor olabilir merakım beni.
Günüşiğinin gözleri hüzün, gülüşleri ayaz
Olabilir ahlakım tembel bir haziran
Kuşlarım üşeniyor olabilir çiçeklerime
Yüzümün fenerleri bozulmuş bir huy
Dönüp de bakamam güzel günlerime
Ve hayatım olabilir tükenen mumlar

**Cesareti ve
İdealleriyle
Kendisini
Gerçekleřtiren
Yazar:
Lau Andreas Salomé**

BEDRİYE KORKANKORKMAZ

YAŞAMIN SESSİZ BİLGESİ:

JOHN STEINBECK

BEDRİYE KORKANKORKMAZ

Lou Andreas- Salomé 12 Şubat 1861 St. Petersburg’ da Fransız Huguenotkökenli bir Rus subayının kızı olarak dünyaya gelir. Zürih Üniversitesi’nde teoloji eğitimi alır. 1882’de ünlü düşünür **Friedrich Nietzsche**’nin evlilik teklifini reddederek, 1887’de Göttingen Üniversitesi’nde profesörlük yapan dil bilimci **Friedrich C. Andreas** ile evlenir.

Ünlü şair **Rainer Maria Rilke**’nin âşık olduğu kadındır da aynı zamanda. Şair, **Salomé**’nin peşinden dört yıl yaşayacağı Berlin’e gider. Adını Rene’den **Rilke**’ye çevirmesine de itiraz etmez. **Salomé** hem annesi hem sevgilisi hem de sanat ve özel yaşamının yönünü gösteren pusulası olur şairin. **Rilke**’nin hem kadınlar karşısındaki ezikliğini hem de annesinin ruhunda yarattığı enkazı kaldırır varlığıyla.

Salomé’nin *Arayışlar*’ı otobiyografik bir yapıt. Roman kahramanı Adine, subay olan babası tarafından şımartılarak büyütülür. Çocukluğu mutlu bir aile yuvasında geçer. Aile mutluluklarının nedeninin annesinin babasına tâbi olmasından kaynaklandığını algılar yıllar sonra. Çocukken ressam olmaya karar verir. Hayalini gerçekleştiremeyen Adine, babası ölünce Brzeg’deki bir akıl hastanesinde asistan hekim olarak çalışan kuzeni **Benno Frensdorff**’la nişanlanır.

Adine, **Benno** ile nişanlanınca olay örgüsü farklı bir boyut kazanır. Ataerkil toplumlardaki kadınların yerini iki sevgilinin ilişkisi üzerinden çarpıcı bir biçimde dile getirir yazar. Bir yandan tüm çıkmazları ile ruhu hallaç pamuğuna çevirirken diğer yandan da kadın ve erkeğin aşka bakışlarındaki farklılıklarına ayna tutar. Nişanlıların birbirlerinden ayrılma nedeni, bir-

birlerini doğru algılayamamaları ve birbirlerini kaybetme korkularından kaynaklanır. **Benno**’ya âşık olmasında onun yakışıklı olmasının ve erotik duygularını uyandırmasının rolü büyüktür. Tinin değil tenin aşkı olan bu eksik aşk, aşılması zor sorunlara da gebe dir.

Akl hastanesi ve cezaevleri, toplumdan dışlanan insanların karantinaya alındığı bir toplama kampıdır. Her iki binanın da dış görünüşü bu binalarda insanların değil hilkat garibelerinin yaşadığını haykırır gibidir. **Benno**’nun oturduğu lojman bu iki binanın arasındadır. İki binanın çirkin görüntüsü nişanlısını ruhsal olarak hem korkutur hem de rahatsız eder. **Benno** ise sahip olduğu olanakları çok zor elde ettiği için sınıksız sarılmıştır elindekilere. Kendi yükselişini asistan olarak çalıştığı hastanede görür. **Adine** için de uygun gördüğü, klasik bir ev kadını olarak kendisini geliştirmesi ve onun tüm taleplerine eksiksiz uymasıdır. Nişanlısının tek hayali olan ressamlığa da bu perspektiften baktığı için bu hayali yok sayar. **Benno**; soran ve sorgulayan bir eşin kendi geleceğini karartacağını düşünür. Salt kadınların değil erkeklerin de içinde yetiştikleri ataerkil toplumun bir kölesi oldukları gerçeğinin altını çizmiştir **Benno** karakteriyle yazar.

Aşkın insan kişiliği üzerindeki olumsuz etkilerini de **Adine**’de görürüz. **Adine**, her ne kadar sanatçı olmayı hayatının amacı edinse de anne ve eş olma arasında bocalar. Kendisini ya mutfakta yemek yaparken ya da dikiş dikerken bulur. Nişanlısına sorgusuz sualsiz bir itaat ile boyun eğer. Bağımlılıklar da tıpkı ilgisizlik gibi insan ruhu üzerinde aynı olumsuz etkiyi yaratır. Duygusal ve düşünsel bağımlılık başta

YAŞAMIN SESSİZ BİLGESİ:

JOHN STEINBECK

BEDRİYE KORKANKORKMAZ

aşk olmak üzere tüm insan ilişkilerinde kişiyi hiçliğe mahkûm eder. Hiç olan bir insan ne aşkta ne de insani ilişkilerde kendisini gerçekleştirebilir. Amaçlarımızı da, aşkımızı da dengede tutmalıyız. Duyguları olgunlaştıran acılardan şikâyetçi olmak yerine duygularımızın olgunlaşmasının bize kazandırdığı ruhsal mutluluğa şükretmeliyiz.

Benno, beklentilerinin karşılığını nişanlısından bulamayınca onu terk eder. Birbirlerinin tenlerine âşık olan bu iki insanın yolları ayrıldığı gibi kişisel gelişim biçimleri de ayrılır. Her ikisi de kendi ruhlarını anlamının yetkin öğrencileri olur.

Sanat, bir sanatçıya salt haz vermez; o hazın arka planında sırra kıdem basan derin ıstıraplarıyla da tanıştır sanatçıyı. Sanat, ruhun taşıdığı her türden duyguyu bir nebze de olsa görünür kılmaya yarayan bir araçtır. Hiçbir sanat üretisi, yaşananların bir bütünü değil olsa olsa bir bütünün parçalarıdır. Sanatçı, sadece sanatı karşısında kendisini içsel olarak özgürleştirir ve içsel özgürlüğünü ürettikleriyle ölümsüzlüğe taşır. Ölümsüzlükten kastım, sanatçının akılcı dünyanın tüm kabullerinden kendisini soyutlayıp daha çok insanlaşmasıdır. İnsanlığın öz evladı olmayan hiçbir sanatçı, ne üretirse üretsün öncelikle değerlerine yabancılaşır ve değerlerine yabancılaşmış bir sanatçı da ne sanatında ne de kişiliğinde artık bir değer katmaz/ katamaz hayata.

Adine de felç edici aşk sarsıntısının etkisinden kurtularak Paris'te küçük bir atölye açar kendisine. Sanatını icra etmek, bir yandan yeni dostlar kazandırırken diğer yandan hayatın anlamını bulmasını sağlar. Beynindeki hapisha-

neden kurtulan Adine, hem ürettikleriyle hem de yaşadıklarıyla hayata artık bir anlam katmanın gizine erer. Kızının Paris'teki özgür yaşamı, dedikodulara yol açar. Annesi, geleneksel toplum normlarına tapan biri olmasına rağmen yine de kızını herkesi karşısına alma pahasına savunur. Kızının yaşadıklarıyla kendisini gerçekleştirmesini ister. **Adine**, annesinin isteği üzerine Paris'ten Brzeg'e gelince roman tamamen pişmanlıkların insan ruhu üzerindeki etkilerine yoğunlaşır.

İki sevgili arasında geçen diyaloglar, okuru kendi içine doğru bir yolculuğa çıkarır. Bu süreç içinde iki sevgili de hem fiziksel hem de ruhsal olarak olgunlaşır. **Benno**, hayatın karşısına bir şans olarak çıkardığı **Adine**'yi kaybetmenin kendi suçu olduğunu ve **Adine**'nin ona varlığıyla taşıyamayacağı üstün bir kişilik bahsettiğini algılar. **Adine** ise kendisini şu sözleriyle savunur: “*Belki birbirimizi ne altta ne de üstte görmeyebilirdik, kavga etmeyen, birbirini engellemeyen, sadece gençliğin sağlığı ve neşesi içinde bir çift olabilirdik! Belki böyle bir çift olabilirdik. Evet, belki böyle aşklar vardır. Ama bu fırsat kaçtı ve benim için çok geç.*” (S. 45) **Benno** ise onun sözlerine karşılık şunları söyler: “*Ben seni neden sevdim sanıyorsun? Bilincinde olmasam bile benden üstün olduğun, benden daha asil, daha zarif, çok daha iyi olduğun için. Ben kifayetsizlikten, karanlıktan aydınlığa çıkar gibi geldim sana. Bizi ruhumuzun ıssızlığından kurtaran, işimizin tek düzeliğini katlanılır kılan, tam da böyle kadınlardır.*” (S. 45.)

Benno, **Adine**'nin **Tomasi**'ye âşık olduğunu düşündüğü için kıskançlık ateşinde yanar. **Adine** de **Benno**'dan vazgeçse de onu yaşlı bir

YAŞAMIN SESSİZ BİLGESİ:

JOHN STEINBECK

BEDRİYE KORKANKORKMAZ

kadın hastasından kıskanır. Aşkta hem her türlü duygunun hissedilmesi hem de her türlü duygunun alt üst olması mümkün. Askıya alınmış duyguların her koşulda eski heyecanını yitirdiği gerçeğini kanıksarız bu ilişkide.

Aşıklar birbirlerinin ruhlarına ayna olurken ruh aynalarını kırmamalılar. Kırılan ayna ruh aynasıysa asla bir daha parçaları bir araya gelmez! **Benno**'ya göre, **Adine** bir sanatçı olsa da her koşulda namusuna sahip çıkmalı. Onun bakire olmadığını düşündüğü için ondan ikinci kez vazgeçer onu sevmesine rağmen.

Doğru sevme ve sevilme bilincine erenler, aşk eğer yanılsa ona bile sırtını dönecek değin güçlüdür. Hem kendimizde neyi aradığımızı hem kendimizde neyi bulamadığımızı hem de hayatın bir tercihler dizgesi olduğunu anımsarız. Bir kadının aşkına rağmen ataerkil düzende hayallerini hayata geçirerek kendisini gerçekleştirmesinin anayasasıdır *Arayışlar* yapıtı.

Lou Andreas Salomé. Arayışlar. Çeviri: Anıl Alacaoğlu.S.64

NANKÖRLÜK

AHMET YILMAZ TUNCER

*Kor misali yanıyor zaman
Verilen sulara dönüyor çelik yanına
Akrep bakışlarda oluşuyor içten içe
Bu ısırgan ve kısır döngü*

*Gözlerimi koyuyorum
Ömrümün orta yerine
Yüreğimi
Sevdamı
Hasretine yandığım yılları
Ardı ardına*

*Papatyalara benzetiyorum seni
Biliyorum papatyalar benziyor sana
Sarmal bedenlerde aşk tutkusu içinde
Yalancı bir bakire sanki sensizlik
Düşler kuruyorum sevdanın orta yerinde
Düşler diziyorum sevdiğim dizelere*

*Zaman düşmüyor geçmiş sevdalara
Sen çıkıyorsun zaman öncesi
Hoyrat bakışlı bir Çingene kızı
Baharda akşamüstleri ve gün batımlarında
Gözlerimin içinde ağlayan
Aşk hep tutuklu geç kalmış zamanlarda*

*Sözlerim gibi beynim uğulduyor
Biliyorum gözlerinin dayanılmazlığını
Sayfa sayfa genişliyor zaman kendi içinde
Ellerde değil acısı sevda düştü içime
Çekil desem gözlerine gözlerim küsüyor
Tutuldum aşkımdayım desem yıllar nankörlük ediyor*

kü

MUSTAFA ERGİN KILIÇ

bir tabakta
mat
buruşmuş
iki zeytiniz

bir gün yağ gezdirirsin
parlarsınız

bir gün kekik
mis kokarsınız evrene

biraz peynir
biraz alaca sabah
biraz biz
ve her gün
ağırlaşan bir hayat

hafifleriz
belki de

yedirirsek
bিরer çatal
birbirimize

hafifleriz

sonrası
kül

imbat bekleriz
denizden

imdat

HAİKULAR

NURKAN GÖKDEMİR

esril haiku

hayal sen dolu
esril haiku yazsam
göğüne salsam

mut/ömür boyu

mutluluk ve aşk
olsa hep ruhumuzda
ömür boyunca

kanatlı berksöz

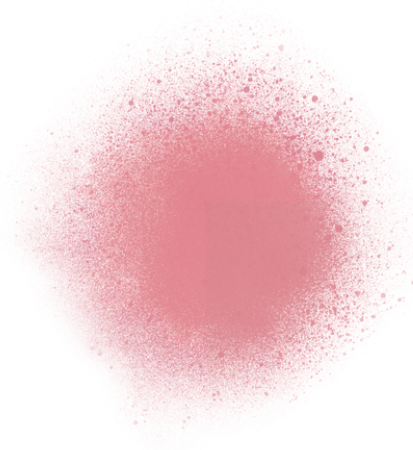
rengârenk ve berk
sözlerim kanatlınsa
düş boşluğunda

umutlu bahar

esen nur dolsa
umutlu baharlara
toy dallarına

sırlı bengisu

aksa ruhlara
öte sırlı bengisu
aşkla sonsuza

JUNG ve EŞZAMANLILIK

CAN SİNANOĞLU

Bir görüşe göre, bilinçsiz evrim, mekanik ve doğaldır. Kendiliğinden olur. İnsan bilincinin gelişmeye başlamasıyla birlikte bilinçsiz evrim sona ermiştir. Yani bir anlamda insan zaman içinde bilinçli hale gelerek -görece- doğayı aşmıştır. Artık gelişip gelişmeme konusunda karar vermekte özgürdür. Öyle midir, değil midir hâlâ net biçimde bilmiyoruz ama bizim için tüm sorgulamaların başladığı nokta tam da burasıdır.

Bu andan itibaren insan gözünü göğe dikmiş ve kendine şunları sormaya başlamıştır? Ben kimim, diğerleri kim, burası neresi ve burada olmamın amacı ne? Yani insanın kendini ve doğayı sorgulaması başlamıştır. Önce ve her daim sonsuz bilinç vardı ve insan zaman içinde bu kapsayıcı bilince ait olduğunu sezdi. Tabi ki çok sayıda Antik Çağ ve sonrası düşünce adamının ortaya attığı fikirlerle başladı bilginin evrimi.

Sigmund Freud'a göre, terapinin amacı bilinçdışını bilinçli hale getirmektir ve bunu çalışmalarının baş hedefi olarak belirlemişti. Fakat aynı zamanda bilinçdışı olarak adlandırdığı, sınırları belirsiz bu alanı da, illegal ve gayri ahlaki olarak algılamamıza yol açtı. Yani **Freud** bilinçdışını, çirkin huyların, edepsiz cinsel arzuların ve korkunç kişisel deneyimlerin karanlık çukuru gibi tanımladı.

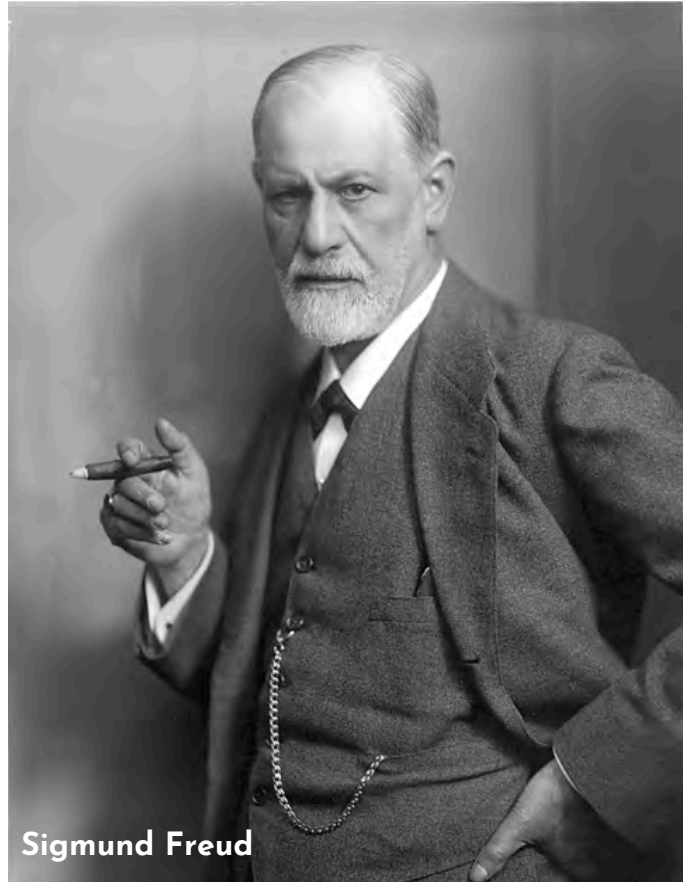
Dönemin bilim çevreleri konuyu bu haliyle ateşli bir şekilde tartışırken, dünya psikoloji sahnesine **Carl Gustav Jung** adlı İsviçreli bir psikiyatr çıktı. Psikanaliz Kuramının en güçlü takipçilerinden biri olan **Jung**, aynı zamanda mitoloji, din ve felsefe alanlarında da derin bir bilgiye sahipti.

Jung bilinçdışının **Freud**'un tanımladığı kadar karanlık olduğunu düşünmüyordu. Evet orada karanlık bölgeler ya da gölge yanlar vardı ama aynı zamanda orası ortaya çıkmamış yeteneklerin ve potansiyellerin de depolandığı alandı.

Jung, kuramını geliştirmek ve tarifsiz bilme arzusunu gidermek için, modern hayattan - görece- uzak topluluklar üzerinde incelemelerde bulunmak üzere, Amerika, Güneydoğu Asya ve Afrika kıtalarına seyahatler gerçekleştirdi. Özellikle Budizm, Hinduizm, Simya ve Kabala gibi inanç sistemleri ve mistik geleneklerin sembol dillerini inceledi. Bu araştırmaları sırasında bireylerin bilinç yapılarının ve düşünce kalıplarının çok daha eski dönemlere ait zihinsel süreçlerle

ilişkili olabileceğini fark etti. Ve bu alana da kolektif bilinçdışı adını verdi.

Gelelim asıl konumuz olan Eşzamanlılığa... Eşzamanlılık, birbirine neden-sonuç ilişkisiyle bağlı olmayan, ancak yine de aralarında anlamlı bir bağ varmış gibi görünen iki olayın aynı zaman kesiti içinde gerçekleşmesi şeklinde özetlenebilir.

Sigmund Freud

Jung, birbiriyle ilgisi yokmuş gibi görünen eşzamanlı olayların aslında henüz bilmediğimiz bir bütünün parçaları olabileceğini ileri sürmüştü.

Carl Jung'un da epeyce hâkim olduğu Hint düşünce sistemine göre, kişisel egolarımız okyanustaki birer ada gibidir. Oradan dünyaya bakarız ve birbirimizi farklı varlıklar olarak görürüz. Göremediğimiz şey ise, tüm zemini kaplayan okyanusun suları ile birbirimize bağlı olduğumuz gerçeğidir.

Hint inanışlarına göre dış dünya muhteşem bir illüzyondur. Kişisel egolarımız da bu illüzyonun bir parçasıdır. Bizler de BİR olan Tanrı Atman'ın birer

uzantısıyızdır. Tanrı, madde boyutunu biz olarak deneyimler. Öldüğümüzde uyanır ve tanrı olduğumuzu fark ederiz.

Jung'a göre hayatımız düz bir çizgi üzerinde ilerlerken birden yolumuza dikilen krizlerin, sorunların ya da kazaların; hayatımızda oldukça önemli anlamları olabilirdi. Bazı unsurları ustaca bir araya getirip ortak hareket etmelerini sağlayan kozmik sistem, ortaya çıkardığı krizlerle, düşünce ve davranış kalıplarımızda değişmesi gereken bazı unsurları işaret ediyordu. Aynı şekilde kişinin ruhsal gelişimi ve dönüşümüne etki edecek başka bazı olaylar, birbirlerinden sanki haberdarmışçasına yine eşzamanlı bir şekilde bazı manidar rastlantılar açığa çıkarabiliyordu.

Teorilerini dile getirdiği dönemde yeterince bilimsel bulunmayan ve dönemin bilim çevrelerince öznel, göreceli, hatta mistik olmakla suçlanan **Jung'u** anlamak belki de ancak günümüzde mümkün olmuştur. Çünkü klasik fizik de denen Newton Fiziğine göre her şey sabitti ve uygun koşullar altında tüm bilinmeyenler açıklanabilme potansiyeline sahipti. Ancak sonra devrim niteliğinde bir gelişme yaşandı: atom altı parçacıkların işleyişlerine dair hayli ilginç bilgiler ortaya koyan Kuantum Fiziği ortaya çıktı...

Ünlü fizikçi **Albert Einstein**, uzay-zaman boyutundaki birçok olgunun aslında görecelik arz ettiğini ve tüm bu olan bitenin klasik fiziğin formülleriyle açıklanamayacak kadar kompleks unsurlar barındırdığını belirtti.

Nesneleri, daha kaba planda, yani atom üstü düzeyde ele alan Newton Fiziği, günümüzde, sezgisellik, belirsizlik ve aynı anda iki farklı şey olma gibi özelliklere sahip olan Kuantum Fiziği karşısında geçerliliğini neredeyse yitirmiş durumdadır.

Carl Gustav Jung

Ünlü fizikçi **Niels Bohr**, elektronlar ya da fotonlar gibi atom altı parçacıkların bir kere temas etmeleri halinde bile artık birbirlerini tanıdıklarını ve aralarında ne kadar uzun mesafeler olursa olsun, zamandan ve mekândan bağımsız olarak etkileşime geçebildiklerini keşfetmişti. Canlı ya da cansız tüm varlıkların da atom altı parçacıklardan oluştuğunu göz önünde bulundurduğumuzda, **Jung'un** eşzamanlılık kavramı daha anlaşılır hale geliyordu.

Dolayısıyla **Carl Gustav Jung'un** yıllar öncesinde “eşzamanlılık” olarak tanımladığı olgu, bugün bilimsel olarak da ispatlanmış dolanıklık ilkesiyle oldukça örtüşmekteydi.

Özetle atom altı parçacık seviyesindeki sonsuz çeşitliliğin bir benzeri, iki insanın etkileşimi sırasında da oluşmaktaydı. Sürece dâhil olan insan, varlık ya da olay arttıkça süreç daha da karmaşık bir hâle geliyordu.

JUNG ve EŞZAMANLILIK

CAN SİNANOĞLU

İşin en ilginç yanlarından biri de şudur ki; **Carl Gustav Jung**, bu oldukça kompleks ve dönüştürücü etkileşimlerin sırrına, bu gelişmelerin çok öncesinde vakıf olmuş ve bu durumu şu cümlesi ile açıklamıştı:

“İki kişinin bir araya gelişi, iki kimyasal maddenin birbirleriyle temas etmeleri gibidir. Eğer bir reaksiyon meydana gelirse ikisi de dönüşür.”

Dış dünyadaki olaylar, kişinin zihinsel durumuyla anlamlı bir şekilde çakışmaktadır. Yani, iki veya daha fazla olay, görünür nedenleri bakımından bağlantılı gibi gözükme de, anlam olarak bağlantılıdır. **Jung**'un tanımladığı biçimiyle, eşzamanlı olayların aynı anda ortaya çıkması tek başına “şans” olasılığıyla açıklanamayacak kadar anlamlı örüntülerle meydana gelir.

Aslında eşzamanlılık evrenin temel çalışma prensibidir. Bir saat gibi tıkr tıkr işleyen evren, herkesi ve her şeyi en ideal zamanda ve mekânda bir araya getirir ve her an devrededir. İnsan alemin içinde, alem de insanın içindedir. Aslında arada bir sınır da yoktur. Bu ikilik fikri, beynin çalışma sisteminden kaynaklanır. Evren dolaşıktır ve insanoğlunun asla tam olarak anlayamayacağı kadar karmaşık bir yapıdır.

Hayattaki tüm karşılaşmalar eşzamanlılık ürünüdür. Yani bir senkronizasyon ve enerji uyumlanması söz konusudur. Özellikle yakın çevremizdekilerle neden uyumlandığımızı doğru okuyabildiğimizde yaşamımıza anlam yükleme potansiyelimiz de artacaktır.

Hayatımıza giren her bir kişi, iç dünyamızda bir şeyleri tetikler ve içsel bir anlam aktive olur. Bu aktivasyonla beraber o duruma bağlı duygularımız ve yaşamışlıklarımız da aynı anda tetiklenir. Bu gelişler, her defasında yeni bir fay hattını kırar. Orada ortaya çıkan yıkım etkisi, mevcut bir durumun yeniden organize olmasına, dolayısıyla değişip dönüşmesine yol açar.

Son tahlilde **Jung**'un kuramı şu oldukça önemli çıkarımı yapmamıza neden olur: Evrenin kendisi sonsuz bilinçtir ve her varlığın bilinci kozmik bilinçle bağlantılıdır.

Demek ki, **Jung**'u anlamak için Kuantum Mekanikliği alanının gelişmesini beklememiz gerekiyormuş. Artık üstada daha yakınız. Hayatınıza giren insanlara, içine düştüğünüz krizlere, başınıza gelen kazalara ve tesadüflere daha dikkatli bakın. Belki de yaşam size bir şeyler anlatmaya çalışıyordur.

BİR BASAMAK SONRA

MEHMET RAYMAN

bir basamak sonra
dönüp bakacağım geldiğim yere
yolum kısa görünür
ama derinliği var içinde
senin bakışlarınla donandım
renk kattım terime

bir basamak sonra çıktım
kabuğun dünyasından
bu kalabalıkların içinden geçtim
sonra şehirler yasalar eğrildi
ağaca bağladım mendilimi

rüzgarım neylesin
penceresi kapalı mevsimleri
külrengi bulutlara seslendim
ıssızlığın hatırası çalınmış günler
her basamağın ayrı bir beste

bir basamak sonra
isa çarmıha gerildi
yüreğinden fışkıran dallar
kırmızı gül atıyor göklere
tıpkı bir ağacın baharı gibi
dünyadan kopardılar
bu güzel günleri

istihale

MUHAMMED YAKUPİ

kapısı rüya bahçelerine açılmayan
bölünmüş uykularla uyanıyorum geceyi
yalnızlığın kalabalığında
birikirken varlığı yokluğunun
hiç söylenmemiş bir türkü gibi örneğin
duyuluyor kulaklarımda
hep yazılmamış mânilerin ezberimdeki

bir hüzün kırlangıcıyla
gelip yuvalanıyorum duvarlarına tenhalarının
kuru yağmurlar biriktiriyorum gece gözlerin için
kavuşabilme ihtimaline karşın
günde üç defa aç karnına
şifa niyetine içiyorum ah hayalleri süslediğin
doldurulmamış bir boşluğu boşa çıkarıyorum
sesini sustukça
olma olasılığının olmadığı
umutları yağmalıyorum

birkaç kez sen diye bağırdım parktaki bankta
susayarak kurudu göz pınarları
ve uçmayı unuttu kuşlar
uçurtmaları çağırdım
ihtiyarların solgun sedaları
heyecanlı bir anlamla yeniden çiçek açamadı
boş bir salıncağı
kendimden uzakta salladım sonra
tesadüf edemediğim çocukluğun
her nedense avunamadı

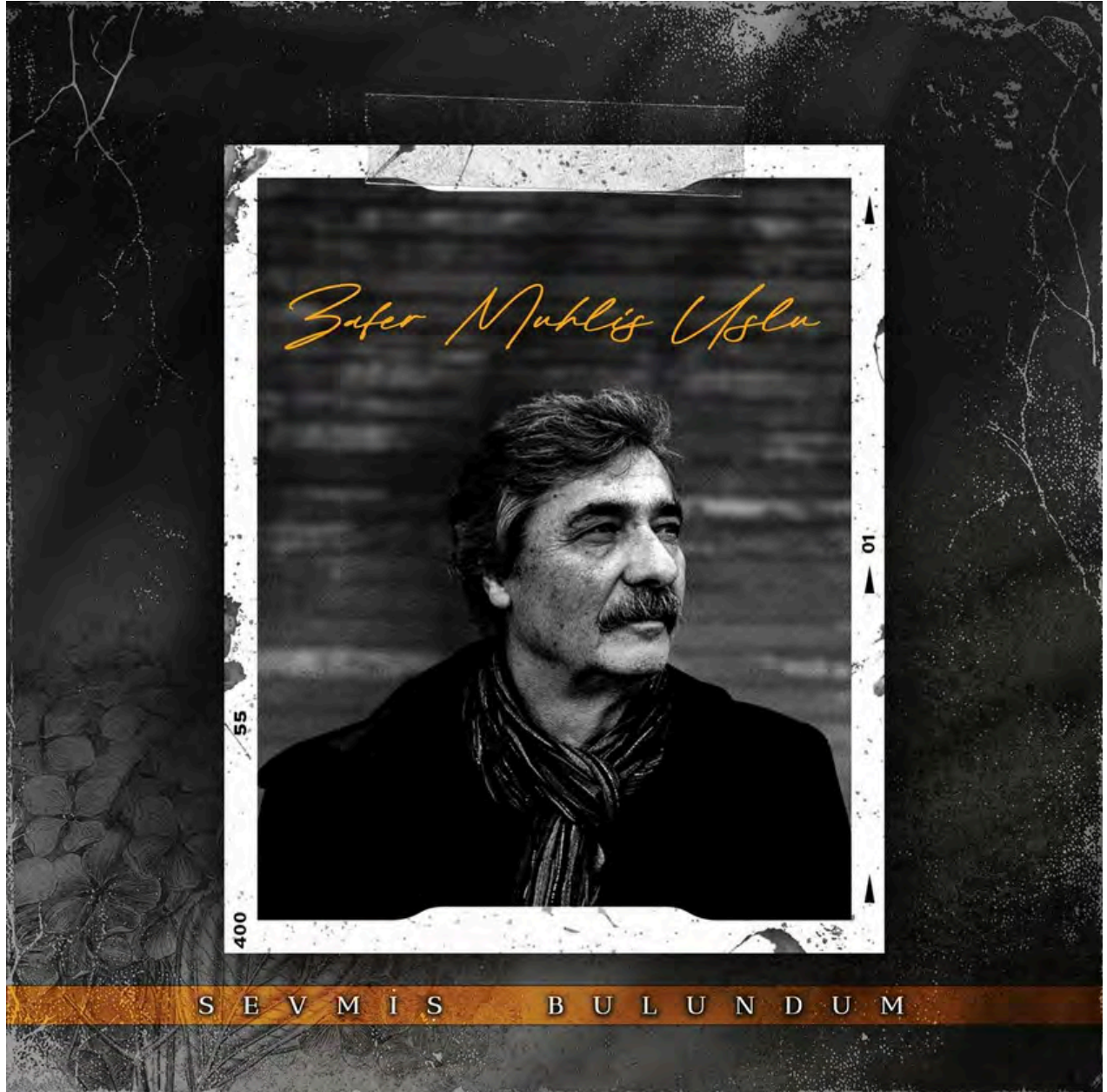
şimdi kapı koluna tutunmuş beklerken bakışlarım
adın bir bilmece bu gece üç hece sayıklayamadım

SEVMİŞ BULUNDUM

ZAFER MUHLİS USLU / AYHAN ORHUNTAŞ

Geçtiğimiz günler Ütopya Müzik Yapım'ın stüdyosunda bir araya gelen **Ayhan Orhuntaş** ve **Zafer Muhlis Uslu** keyifli bir sohbet gerçekleştirdiler.

Bu sohbette **Ayhan Orhuntaş**'ın sorularını **Zafer Muhlis Uslu** yanıtladı. Klasik röportajlardan çok daha keyifli olan bu kısa sohbeti, iki müzisyen dostun sohbetini, şahitleri olarak sizlerle paylaşmak istedik.

SEVMİŞ BULUNDUM

Ayhan Orhuntaş: Hocam bu Hüsnü Arkan şiiri olan şarkının hikayesini anlatır mısın?

Zafer Muhlis Uslu: Hikayesi şu: Bergama'da büyük bir müzisyen vardır **Ergün Şenlendirici**. **Hüsnü Şenlendirici**'nin babası. Dünyaca ünlü bir caz müzisyeni ama Bergama'da düğünlerde çalan bir adamdı. Dünyaca ünlü olmuş ve ünlü ölmüş biridir. **Hüsnü Arkan** da **Ergün Şenlendirici** başta olmak üzere Atmaca Mahallesi esnafına yazar bu sözleri. Biz hepimiz aynı mahallenin insanıyız zaten. Benim doğrudan arkadaşlığım yoktur ama kuzenim rahmetli **Taci Uslu**'nun ahababıdır kendisi

Albümün adı Sevmiş Bulundum. Bu da bir şiir.

Evet, Halim Yazıcı'nın şiiri.

En çok kullandığın şiirler de onun sanırım.

Halim Yazıcı, kardeşimdir. Bana emanet eder şiirlerini, sağ olsun. Bu üçüncü albüm Ayhan'cım seninle yaptığımız. Üç albümde de Halim'in şiiri vardır. Bu albümün de isim babası oldu. Zaten albümdeki altıncı şarkıdır aynı zamanda.

Genellikle şiirleri besteliyorsun sen.

Ben şiir anlatıcısıyım ya. Şarkıcı değilim gibi geliyor bana. Şiir okuyor gibi düşünüyorum kendimi. Şiiri anladığımı düşünüyorum. Halim zaten çocukluğumdan beri var olan birisi hayatımda. Onun şiirlerinde ben de varmışım gibi.

Biraz underground gideceğim. Klasik sorular, sohbetler sıkılıyor insan bir yerden sonra. Şiir biraz da içki sofrasıdır sanki. Ne dersin?

.

Ayhan Orhuntaş

Aaa tabi! İçkisiz olmaz. Bizim ilk gençliğimizde bir odamız vardı. **Taci Uslu**'yla beraber. On beşli yaşlarımızdayız. Odada ben, **Taci**, **Hüsnü Arkan** ve **Halim Yazıcı** hep beraberiz. Halim şiirler yazardı. Hüsnü'yle Taci'nin kendilerine ait besteleri vardı o yıllarda. Halim teksir kağıtlarına yazdığı şiir karalamalarını odada yürüye yürüye okurdu bize. Ben hep bunlarla büyüdüm, bunlardan beslendim. Onların da ilk dinleyicileri, ilk okuyucularıydım.

Taci Uslu

TOPRAK NEMLİYDİ VE BEN BİR ÇİÇEK VERDİM SANA

HASAN ÇELİKKOL

Vakit geceydi
Sesimde en mutlu kuşlar
Bir toprak yolda yürüyordum
Gecenin tınısında sesin, aklımda dudakların

Sen gel demiştin, lalelerin soyunduğu yere
Bırakıp gelmiştim gizli kalan her şeyi arkamda
Yağmurun altında seviştin benimle, toprak nemliydi
Bir çiçek verdim sana
Sen ela gözlerindeki ay ışığını
Vakit geceydi, sesimde en mutlu kuşlar
Bir toprak yolda yürümeye başladım

Kalbim yerçekiminden habersiz
Hasret en geniş zaman
Sislere teslim olmak yoktu
Derimin altında sızılar ağlamıyordu
Tanrı da biliyor ya zamanın boşluğunda
Mevsim en sevdiğim mevsimdi
Ben yeniden başlıyordum hayata

PASTIRMA YAZI YA DA REYHANI VAZO

ŞAHİN ÇINAR

Özenle tutmuştunuz ince elenmiş sözcüklerle
Reyhani nakışlı kırılğan vazoyu o zelzelede
Vurgularınız yumuşaktı hassastı notalarınız
Eksik olsa da
Sevginin sözsüz sözcükleri
Kırmamayı başarmıştınız!

Dilimde cennet günlerinden kalma
Buruk bir elma tadı
Gözlerimde uzak masallara destursuz akan
Yağmur yüklü kümülüs bulutları tuz katarları..

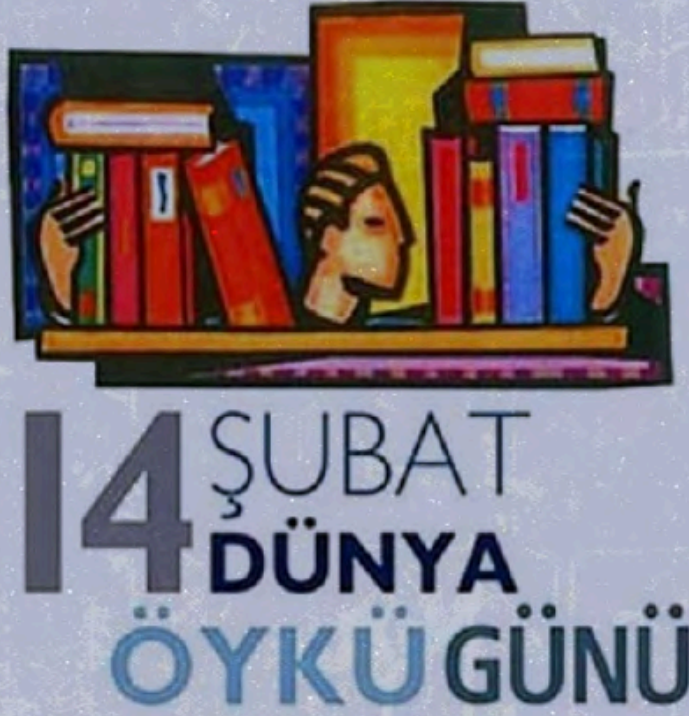
Elemliydi elbette şarkının sonu
Yine de yoktu bir pişmanlığımız

Belki ben zamansız çıkmıştım yola
Ya da siz bana ge(n)ç kalmıştınız!

Aşka a(l)danmış ağdalı şiirimde
Mısra-ı berceste ömrüme pastırma yazıydınız

En kimsesizliğimi size ayırdım!

Ne zaman düşecek olsa gönlüm ikinci bir bahara
Düşüncemde hâlâ siz varsınız
Klasik duyguların(!) modern zaman hikayesine
İyi ki yaşanmışlık ve soylu bir yalnızlık bıraktınız

14 ŞUBAT DÜNYA ÖYKÜ GÜNÜ BİLDİRİSİ- 2025

HÜLYA SOYŞEKERCİ

Bakışlarımızı ne zaman yaşadığımız hayata yöneltsek mutlaka bir öykü ile karşılaşırız. Yaşamın kendisinin bir öyküler yumağı olduğunu belirtebiliriz. Yaşamın içindeki çelişkiler, çatışmalar, yeni bir gerçekliğe götürür bizi. Çelişkilerin dönüşümlerinden, gerçekliğin üst katmanlarına açılırız. Bu yazınsal gerçeklik, en yoğun biçimiyle edebiyat yapıtlarında; özellikle öykülerde kendini ifade eder.

Biz insanlar, birbirimizin yaşamlarına dokunarak, birbirimizin yaşamlarına tutunarak bazen de birbirimizin yaşamlarını çoğaltarak yaşarız. Bu buluşma noktalarında tüm duyarlılığı ile öykü vardır. Yaşam ne denli karmaşık ilişkiler dizgesinden oluşuyorsa, yaşamın içinde birbirine dolanan öyküler de o denli karmaşık bir yaşam

örgüsü oluştururlar. Yaşam, öykülerin sayfalarında sesiyle, canlılığıyla, çelişkileriyle, gürül gürül yankılanır. Yaşam öyküdür; öykü yaşamdır bir bakıma.

Öykü, adının kaynağını öykünmek eyleminden alır. Kim kime öykünür? Yazar, Tanrı'ya öykünür öykülerde. Yazarken, tanrısallığın yaratıcılığını, kendi zihninde yarattığı kişilere, kurguladığı olaylara söz geçirmenin, onlara egemen olmanın büyüğü yaşıntılarını yüreğinin içinde duyumsar. Aslında, insanın yazgisına karşı koymasının, direnmesinin ve yeni bir dünya kurmasının bir başka anlatımıdır öyküler.

Günümüzde öykü, özellikle kısa öykü, yaşamın içinde yer alan, hem onu yansıtan hem de onun bir parçası olan bir türdür. Günümüzün yazınında amaç

14 ŞUBAT DÜNYA ÖYKÜ GÜNÜ BİLDİRİSİ- 2025 HÜLYA SOYŞEKERCİ

hikâyeler anlatmaktan çok, bireye odaklanmak ve yaşamın içinde yer alan bir kesitte bireyin dramını vermektir. Bu dramın kaynağında, toplumsal sistemin araçlarıyla ve sorunlarıyla kuşatılmış ve varoluş kapanına kısıtlanmış bireyin sancılı durumu yer alır. Kişi, bu duruma karşı koymaya çalışır ve tepki verir. Öykülerde yansıtılan, işte bu insanlık durumudur. Öykünün dramatik yapısı bunun üzerine kuruludur.

Öyküde yansıtılmak istenen, insanın yaşamın akışı içinde, ani bir olay sonucunda alt üst olan, değişen günlük yaşamından alınan bir kesittir. Bu kesitte yer alan kırılma noktasında, kişinin tüm yaşamı aniden değişebilir. Bu noktada onun yaşamındaki gizler açığa çıkabilir. Odakta yer alan insanın çaresizliği, kırılmaları, yalnızlığı bütün çelişkileriyle aktarılmaya çalışılır. Kendi yazgısı içinde insan... Modern öykünün ele aldığı budur. İnsanın bu yazgıya karşı koyması veya akışa kendini bırakmasıdır öyküde gösterilen ve sezdirilenler.

Kısacık ve yoğun zaman parçasında karşıtlıklar anlatılır. Öyküdeki kişiyi tam anlamıyla bir karakter bütünlüğü içinde algılayabilmek zordur. Kısa öykü yazarının amacı öykü anlatmaktan çıkar, **Heinrich Böll**'ün belirttiği gibi “*asıl amacı gerçekliğin bir röntgenini çekmek*” olur. Gerçekliğin sanki bir film karesine sığdırılması, anlık görüntülerde yoğunlaşan yaşamlar, gerçekliği algılamının yeni bir yorumudur.

Kısa öykü, sürekli bir akış halindedir ve hiçbir zaman tam anlamıyla bir bütün haline gelemmez. Tamamlanamaz oluşu tıpkı yaşama benzer. Akıp giden zamanın içinde birdenbire başlayan ve bir sonuç çıkarılmadan birdenbire biten bir yaşam kesitidir o. Öykünün öncesini ve sonrasını kurmak, düşlemek, okura bırakılır.

Öykü, yaşamın birden içine girdiği için uzun hazırlıklar yapmadan okuru kendi dünyasına alıp götürür. Bir anlık kısa izlenimler, görüntüler, düşler, çağrışımlar, imgeler, öykünün kısacık zaman kesitini doldurur. Bir anda parlayan bir ışık gibi yaşamı ve öyküyü aydınlatır. Bu kesitte yoğunluğu ve damıtılmışlığı içinde yaşam yer alır. Bu yoğunluğun öncesinde olanlar ve sonrasında olacaklar, okura ve onun yaratıcı düş gücüne bırakılır. Öykü okurda yeniden yazılır, yeniden çoğalır. Yazarın yazmadıkları, söylemedikleri, metin içi boşluklarda yer alır. Bu boşluklarda rahatça hareket edebilmek ve boşluğu anlamlandırmak için okurun elinde sadece yazar tarafından verilmiş birkaç ipucu vardır. Okur, bu ipuçlarından hareket ederek, boşluğu anlamlandırmaya ve düğümleri çözmeye çalışır.

Günümüz kısa öyküsü, yaratıcı okur yaratma konusunda en üst noktalara ulaşmıştır denebilir. Düşünen, düşleyen, yeniden kuran, yorumlayan, yapboz'un parçalarını tamamlamaya çalışan etkin okur tipi, modern öykünün en büyük kazanımlarından biridir. Okurken, yazarla birlikte yaratıcı bir eylemi oluştururuz. Öykünün bitim noktasında ise gerçeğin tamamlanamayan bir şey olduğunu fark eder ve onu yeniden çoğaltırız içimizde.

Her öykü, okura bir atmosfer sunar. Bu atmosferde öykü kişileri soluk alır ve hareket ederler. Okur da bu sanatsal donanımla yeni bir pencereden bakar yaşama. Öykünün sunduğu dünya içindeki kişileri yorumlamaya çalışırken kendi yaşamını da anlamlandırmaya ve bütünselleştirmeye çalışır. Elbette, öykünün sunduğu atmosfer, yaşamın atmosferinden bağımsız değildir. Yaşamda soluk alınan ortam, öyküye de yansır. Ancak, daha küçük ve yoğun bir atmosferdir bu. Sonuçta öykü kişileri, öyküde yoğunlaşan yaşamın içinde hareket ederek gerçek yaşamın izdüşümlerini gösterirler diyebiliriz. Öykünün tamamlanamayan yapısı tıpkı yaşamın kendisi gibidir; o da yaşam gibi, tamamlanamaz ve sürekli oluşur, değişir, dönüşür... Buna göre düşün-

14 ŞUBAT DÜNYA ÖYKÜ GÜNÜ BİLDİRİSİ- 2025 HÜLYA SOYŞEKERCİ

cek olursak kısa öykü yaşamın herhangi bir yerinde başlar, herhangi bir yerinde sonlanmak gibi bir amaç edinmez ve varoluşun çözümlenemez- liğini de içinde taşır.

Tomris Uyar, *Gündökümü*'nde şunları yazıyor: *"Gerçek bazen gerçeğe tıpatıp benzemeyebilir. Gerçekçi sanatçı, eğer sanatçıysa bize yaşamın sıradan bir fotoğrafını sunmaya çalışmaz, tam tersine gerçekten daha üstün, daha çarpıcı, daha inandırıcı bir gerçek önsezisi aşılar bize. Sanatın özü, önsezinin belli bir biçimde kullanılışı, ustalıklı, bulgucu geçişler aracılığıyla ve yalnızca kurgu becerisiyle, önemli olaylara güçlü bir ışık tutup geri kalanları arka plana alarak vermektir. Kısa öykü tek başlına dayanan kişisel bir sanattır. İnsanoğlunun yazgısına yöneltilmiş içli bir çığlıktır."*

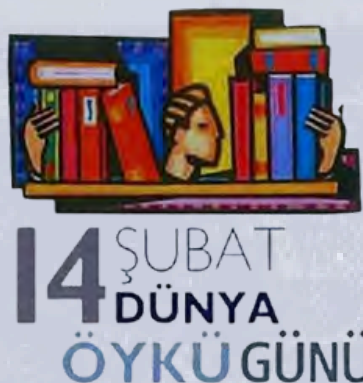
İyi ki öyküler var yeryüzünde. Okuduğum, yaşadığım öyküler; içimdeki öyküler, beni kuşatan, beni var eden öyküler... Bazen öyküyle yaşam eşitleniyor düşümdeki terazide. Bazen bir öykü duyumsuyorum yüreğimin uçuşumunda. Eski günlerin sararmış hüznlerinden gelen sessiz bir ezgi yankılanıyor orada. **Murathan Mungan**, *Âzer ile Yâdigâr*'da, *"Her yürek ses veren bir uçuşumdur;*

herkes uçuşumunu kendi yüreğinde taşır," diyor. O uçuşumdaki suskuda çoğalıyor öyküler; zamanın uğultusunda, ıssızlığın yürekteki yankısında.

Öyküler, yaşamın sesini yükseltiyor, içimdeki çelişkileri çözüyor. Yeniden güç veriyor bana; umuda tutunuyor ellerim. Dışında gürül gürül akan yaşamın dinamizmini yankılayan bir dünya var. Tüm çelişkileri, çatışmaları, devingenliği, durallığı, atılımları, dönüşümleriyle evrenin sonsuz akışkanlığında yol alan bir dünya... Öyküler, beni bu dünyanın farkındalığına götürüyor. Toplumu, insanı, acıların içinde güzellik arayışını, acıları dönüştürme çabalarını duyumsuyorum öykülerde. Duyguları, düşünceleri ve çelişkileriyle insanı, insanımızı buluyorum onlarda. Birçok öykünün satırlarında evrenselden yerele, yerelden evrensele ulaşan dönüşümleri, titreşimleri algılıyorum. İçim öykü güzelliği ve öykü sevinciyle doluyor.

Öykülerle, "bizi biz yapan öyküler"le yaşayalım; başka hayatların, başka insanların penceresinden bakarak kendi hayatımıza yeni anlamlar kazandıralım.

14 Şubat Dünya Öykü Günü'müz kutlu olsun.

21 MART DÜNYA ŞİİR GÜNÜ BİLDİRİSİ- 2025

HİLMİ YAVUZ

PEN Yazarlar Derneği 2025 Şiir Ödülü'nün sahibi olan Hilmi Yavuz 2025 Dünya Şiir Günü Bildirisini kaleme aldı.

Adorno, Auschwitz Toplama Kampı'nı Nazi soykırımının simgesi olarak görmekte haklıydı: *'Auschwitz'den sonra şiir yazılamaz!'* sözü bunun için söylenmiştir.

Adorno, Nazilerin Avrupa'daki soykırımıyla, insanlık adına değer verilip yüceltilen ne varsa, tümüyle yok ettiklerini imâ eder.

Güzellik, iyilik, doğruluk koyu bir karanlıkta görünmez olunca, nasıl şiir yazılabilir ki? Doğrudur, "Auschwitz", tarihi iblisleştirmiştir...

Tarihin acımasız ironisi: Nazi soykırımın mağdurlarını, bu kez bir soykırımın gaddarlarına dönüştürdü; mazlumlar zalim, acınasılar acımasız oldular.

Soralım şimdi: Gazze'den sonra şiir yazılamaz mı?

Ama yazılmalı: Dünyamızı iğrenç çirkinlikleri, iblisçe kötülükleri ve budalaca yanlışları, şiirin lirik varlığı arındırmıştır çünkü ve arındırmayı elbette sürdürecektir.

Eluard ne demişti: "Gece asla kör karanlık değildir. Bir yerlerde bir kibrit alevi varsa, o alev şiirdir. O lirik alevdir ki, Dünya'yı aydınlığıyla arındırır."

21 Mart Dünya Şiir Günümüz kutlu olsun. Şiir günümüz kutlu olsun.

21 MART DÜNYA ŞİİR GÜNÜ BİLDİRİSİ- 2025

YAŞAR MİRAC

Türkiye Yazarlar Sendikası adına 21 Mart Dünya Şiir Günü bildirisini Yaşar Miraç kaleme aldı.

SAHTEKARLIĞA KARŞI ŞİİR

Türkçede şiir, suyun akışından gelen sestir: ırıl ırıl, şırıl şırıl...

Su kirlendi, bulandı ve doğal sular, kaynaklar azaldı. Gerçek şiirin yerini doğallığını yitire yitire, yapay, kurgusal, sanal bir gösteriye dönüşen sahte bir şiir aldı. Şiir, kurnazların, cinfikirlilerin, hin ve hınzırların oyuncağı oldu.

Sahte, yapay sular gibi, sahte, yapay şiirler çoğaldı.

Bugün dünyamız tam bir sahtecilik çağı yaşıyor. Sahtelik, sahtekarlık dünyamıza egemendir. Toplumlar, ülkeler, doğa bu sahtekarlığı boyunduruğu altında.

Her alanda, her konuda sahtekarlık alabildiğine büyümüş, gelişmiş, yayılmıştır. Her yeni buluş, her yeni teknik artık sahteciliğin emrindedir.

Bugün dünyada hemen her ülkede sahtekarlar iktidardadır.

Sahtecilik, dünyada her alana yayılmıştır. Örneğin dünyadaki dinler, sahteciliğe boyun eğmişlerdir. Sahte dindarlar, sahte dinleri yönetir olmuşlardır. Sahte demokrasiler birçok ülkede uygulanmakta-

dır. Sahte demokratlar, demokrasiyi temsil etmektedir. Sahte ekonomiler, sahte ekonomistler, sahte üniversiteler, sahte akademisyenler, sahte sanatçılar, sahte bilimler, sahte bilimciler gırla gitmektedir. Sahte paralar artık gerçek paranın yerini almıştır.

Dünyada öyle bir sahtecilik fırtınası esmektedir ki artık ideolojileri, fikirleri önüne katıp silip süpürmüştür. Felsefe, düşünce sahte bir selde boğulmuştur. Kimin kim olduğu, kimin ne dediği belli değildir. Milliyetçi görünen ümmetçiler mi ararsınız, liberal görünen tiranlar mı, solcu görünen sağcılar mı, komünist görünen kapitalistler mi? Her şey birbirine karışmıştır. Hepsindeki ortak özellik: Sahteciliktir, sahteliktir.

Kavramların da içi boşaltılmış, değeri yitirilmiştir. Dünyamızda artık “barış”, gerçek barış değil, “sahte barış”tır. Özgürlük de artık sahte özgürlük... İnsan hakları da eşitlik de sosyal adalet de adaletin kendisi de artık her şey sahtedir. Bugünün devletleri de artık sahte devletlerdir.

Toplumlar, halklar sahtekarlık örtüsüyle sarınıp sarmalanmıştır. Sahtekarlar, halkları birbirine düşman edebilmektedir. Halklar, birbiriyle savaşmaktadır. Din savaşları, mezhep savaşları, işgaller ülkeleri yöneten sahtekarların emirleriyle olmaktadır. Bu savaşlar artık geçmiştekilerden misliyle güçlü silahlarla, bombalarla, teknolojiyle yapılmaktadır.

DÜNYA ŞİİR GÜNÜ BİLDİRİSİ- 2025

YAŞAR MİRAÇ

Bebekler, çocuklar, kadınlar, gençler, yaşlılar bu savaşların gün geçtikçe sayısı misliyle artan kurbanları olmaktadır. Savaşlar dışında yine depremlerin, sellerin, fırtınaların hışmına uğrayan milyonlarca insan... Bebekler, çocuklar, kadınlar, yaşlılar... Ve bunların hiçbirine uğramasa da sırf sahtekarlığı egemen olduğu dünyamızda kimi az sayıda ülke... Sahtekarlarının beceri ve gücüyle sağladıkları sömürü, hak gaspıyla yoksullaşan çoğunluk... Birçok ülkenin hastalıktan, açlıktan ölen bebekleri, çocukları, kadınları, yaşlıları...

İşte böyle çivisi çıkmış, zıvanadan çıkmış sahtekar bir dünyanın acıların, yıkımlarını, yoksulluğunu, umutsuzluğunu yaşıyoruz.

Her şey daha iyiye, daha güzele, daha doğruya, daha gerçeğe, daha haklıya değil daha kötüye gidiyor. Su da azalıyor şiir de...

Sahtekar liderler, dünyayı keyfince kasıp kavuruyor. Kazanmak için, iktidarı ele geçirmek için ve bunu başarınca orada kalmak için sahtekarların yapmayacağı oyun, numara, rol, tuzak yok. Sahtekarların uygulamayacağı şiddet, baskı, zulüm, işkence yok. Çünkü onlar için tek değer var: Çıkar! Ve bunun için de tek ilke var: Her yol mübah! İşte çağımızın en son teknolojik buluşlarla uyguladığı sahtekarlık anlayışı bu!

Şiir, sahteciliğin en büyük düşmanıdır çünkü o, varoluşuyla doğaldır. Sahteciliğe, sahteliğe aykırıdır. Sahtekarlar şiiri yenemeyecekler.

Su var oldukça şiir de yaşayacak.

Gerçek şiiriniz, doğal suyunuz bol olsun!

Cenaze

VERDA ORAL

Ölürsem kabrime gelme istemem!
Kimse tutmasın kendi cinayetinin yasını

çözüleri sarmaşıktan kolların
bir ağacın gövdesini kör etmesi
ve karnından
hiçbir canlının sağ çıkamadığı yangını
azgın ağustos böceklerinin bile

kimse ayıklamasın otlarını
ayrık
sevdanın
karıncaların su içtiği durgunlukta
boğulduklarını gördüm

kahve tonlarında
kahve kadar güzel
toprağın zülüflerini
yazıyoruz
altı olsun, üstü olsun...
ne kaldıysa sizden geriye
hepsi
renksiz

mürekkebe
gide gele
en mahrem yerlerinden
ıslanan kalem;
tragedyasını yazıyor taşlara
“cenazesi yerde kalmasın aşkların”

BEN BU DEĞİLİM...

ADİL BAŞOĞUL

Ben bu değilim

İki kaş arasında esirdir kıyılmış kalbim

İki dudak arasında ezilir biterim

İncecik ipek mendillere sarılır yüreğim

Zor zamanlarda yakar kendimi veririm

Dostun suskun süren kavgasına

Sokaklarından geçmişim

Dağlarından

Şehirlerinden geçmişim

Denizlerinden

Ayrılık şerbetini içmişim

Emek vermişim

Tezgâhtan geçmişim

Ben bu değilim

Zalim bir kıştı kışlada zaman alçalmıştı

Ama yaşadıklarımız unutulmamıştı

Oysa bütün olayları anlatmamıştı

Bir ölü nefes gelip boğazına takılmıştı

Tankları yavaş yavaş pas tutmuştu

Kim gördü ki ateşin söndüğünü

Kim getirdi nehrin sularına bu kızıllığı

Kim bildi yaşanan bunca haksızlığı

Ben bu değilim

Bir yangını başlatır her yeni gün

Bir filizkiran fırtınasına döner ömrün

Bu fırtına ne zamandır var Mardin'de

Çoktan talan etmiş ömürleri

Çoktan ölmüş gece seferleri

Çekilmiş yaşam yükü

Çünkü boşaltılmış mavi suyun düşü

Çatısız şehrin semaları bomboş yine

Bir filozof kalmış geride

Ah neredesin efkârlı günlerim nerede

İşte geldim eski yıkık meyhaneme

Ah anılarımdaki üç dost meclisine

Terk edilmiş tozlu şarap mahzenine

Üç kadeh kırmızı Mardin şarabı doldurdum kadehlere

Şerefine kaldırdık kadehleri önce kendimize

Sonra yaşadığımız günlere

Söyleyin bakalım be şu şarkımız neydi

Neden bu filizkiran fırtınası hâlâ Mardin'de

Bak yüzüyor yüreğimiz hâlâ hüznün denizinde

Ben bu kadar filozof değilim

Büyük ihtimal yarın buradan gideceğim

Bir anıyı bitirip bir anı getireceğim

Böyle düşünüp insan kendine acıyıp ağlamaz mı diyeceğim

*Ben Mardin'de ölü bir zamanım
Bir güzel attır hayat durmaz dörtnala gider
Gittikçe güzelleşir geçilen yerler*

*Güneşi sürüklüyorum gümüş rengi dağlarından
Dağların yüzünü nehir sularıyla yıkadım
Yalnız bir göl kenarı buldum oturdum*

*Yaşamadığım hayatı istedim
Ne yapsam nereye gitsem duramıyordum
Yalnızlığımın hiç olup kalamıyordum*

*Düşlerim dağlara asılı kaldı
Mardin şehirler taşra bozkır geride kaldı
O kadar hızlı geçiyorlar ki aklımdan
Bir an şüphe ettim ölümü tanıdığımın
Ben filozof değilim
Ben bu değilim...*

KÜÇÜKKUYU KÜLTÜR KENTİ OLUYOR

SARP KESKİNER

Bir Tohum Vakfı ve Küçükkuyu Belediyesi iş birliğinde Avrupa Birliği desteğiyle, İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSİV) yürütücülüğünde gerçekleşen Ortaklaşa: Kültür, Diyalog ve Destek Programı'nın verdiği hibe ile finanse edilen “Kültür Kenti Küçükkuyu” projesi, somut ve soyut kültürel miras zenginlik, toplumsal çeşitlilik temelinde Küçükkuyu’nun kültürel - sanatsal kapasitesini geliştirmeyi hedefliyor. Program, katılımcılığı ve ekolojik duyarlılığı öne koyarken, yörede yaşayan her kesimin kültüre erişimini artırmayı amaçlıyor.

Mevsimsel döngüsellik bağlamında 21 Aralık – 23 Eylül tarih aralığında toplumsal birlikteliği güçlendiren bayram ve kutlamaları esas alan “Kültür Kenti Küçükkuyu” projesi, sanat, ekoloji, kültürel miras, yerel bellek temalı yıla yayılan etkinliklerle kentsel canlılığı altı aya yaymayı, sanatsal müdahalelerle kamusal alana hareket kazandırmayı planlıyor.

KÜÇÜKKUYU KÜLTÜR KENTİ OLUYOR SARP KESKİNER

Merkez ve köylere yayılacak etkinlik programı, beş ayak üzerinde temelleniyor. Sanatsal ve Sosyal Faaliyetler, KitleselGeleneksel Kutlamalar, YeryüzüSofraları, Kurumsal Kapasite Geliştirme Çalışmaları, Kültür Forumları ve Öz-Değerlendirme Çalıştayları ve Kültür Politikası Çalıştayı gibi modüllerden oluşan program, ilçeyi İzmir – Balıkesir – Midilli - Çanakkale – İstanbul aksına “kültür kenti” kimliğiyle konumlandırmayı hedefliyor.

Sivil toplumun yerel yönetimle ortaklaşa geliştireceği, katılımcı, demokratik, sürdürülebilir bir kültür politikası oluşturma doğrultusunda proje iştirakçilerinden Teos Kültür Sanat Derneği politika üretim sürecinin kolaylaştırıcılığına; Yolda Derneği yerel kültürün ortaya çıkarılmasına; Antandros Derneği arkeolojik ve tarihi değerlerin görünür kılınmasına; İzmir Film ve Televizyon Yapımcıları Derneği açık hava film gösterilerinin gelenekselleşmesine; Slow Food İda yeryüzü sofralarının organizasyonu ve yerel gıda envanterinin bilinirliğine; KeKeÇa girişimi performans temelli etkinliklere; Tiyatro Kooperatifi gösteriler; İhtiyaç Haritası Hikâyeler Haritası’nın zenginleştirilmesine; Patika Art Group ise yeryüzü sanatı uygulamalarına katkıda bulunuyor. Adatepe Zeytinyağı Müzesi, Sabunhane ve TARİŞ Zeytin Kültür Merkezi iseçeşitli söyleşilere mekân desteği veriyor.

#kulturentikucukkuyu
@camtepeyasammerkezi

SUYUN HAFIZASI

SELÇUK

FORECAST
TÜRKİYE

MEMORY
OF WATER

SCARBOROUGH

SARP KESKİNER

Ekoloji, bilim, sanat ve kültürel mirası birlikte ele alan uluslararası projeler geliştiren Teos Kültür Sanat Derneği[1](İzmir - Türkiye) ile Invisible Dust'ın[2] (Scarborough – Birleşik Krallık) KARANTİNA kolektifi[3], Selçuk Efes Belediyesi ve Bir Tohum Vakfı - Çamtepe Ekolojik Yaşam Merkezi[4]işbirliğiyle tasarladığı “Forecast Türkiye: Suyun Hafızası”, iki ülke arasında yararlı pratiklerin paylaşımını mümkün kılacak bir diyalog zemini oluşturmayı hedeflerken iklim değişikliğinin aciliyetine istinaden, sanatçılarla bilim insanları arasındaki anlayışı güçlendirmeyi, ekolojik iyileştirmeler bağlamında kent sakinlerini kamusal tartışmalarda söz sahibi kılmayı amaçlıyor.

Küçük Menderes rotası ile Barutçu, Gebekirse, Kazan, Belevi gölleri ve Pamucak kıyı şeridindeki antik bataklıkları konu alan saha araştırmalarını, ekolojik mirası temel alan sanatsal üretimleri, Selçuk kırsalında yaşayanlarla akademisyenleri ve yerel yöneticileri buluşturacak bir dizi forumu içeren program, insan – doğa ilişkisinin geleceğini Invisible Dust kurucusu Alice Sharp'ın küratörlüğünde tartışmaya açarken, ekolojik yitimi kırsal bellek ve folklorla ilişkili biçimde ele alıyor.

[1] teoskultursanat.com - @teoskultursanat

[2] invisibledust.com

[3] @karantina_kolektif

[4] @camtepeyasammerkezi

Supported by

Yaratıcı
İş Birlikleri

#yaraticiisbirlikleri

#forecastturkiye

SUYUN HAFIZASI

SARP KESKİNER

Ekim 2024 – Ocak 2025 döneminde gerçekleşen birinci faz, Shezad Dawood[1] (Birleşik Krallık); akademisyen - sanatçılar Aşkın Ercan[2], Pınar Boztepe[3] ve sanatçılar Sinan Kılıç[4], Sarp Keskiner[5], Gökçe Süvari[6], Melisa Geçalp'e[7] İzmir, Selçuk'ta birlikte çalışma olanağı sunarken İzmir ve İstanbul'dan bilim insanları, arkeologlarla tarihçiler, anlatı ve sunumlarıyla bu birlikteliği zenginleştiriyor. Can Luca Etterlin[8] (İsviçre) Pamucak sahilinde kayda alınan çağdaş performansı ile programa katkı koyarken eko-aktivist Güneşin Oya Aydemir[9], nesli yakın zamanda tükenmiş ve son olarak Küçük Menderes Havzası'nda görülmüş ince gagalı kervan çulluğunun izini sürüyor, leylek yuvalarının rotasını çıkartıyor.

5 Haziran 2025 tarihinde İzmir ve Aydın'dan tarihçiler, arkeologlar, bilim insanları ve sivil toplum temsilcilerinin katılımıyla Selçuk Efes Yaşam Köyü'nde[10] düzenlenecek "Forecast Türkiye: Suyun Belleği" başlıklı sempozyumu takiben Selçuk Kent Efes Belleği Merkezi'nde⁶ açılacak sergiyle nihayetlenecek projenin yapımı British Council "Yaratıcı İşbirlikleri" hibe programı, sanat kitabının üretimi ise SAHA Derneği'nin "Sürdürülebilirlik Fonu" tarafından destekleniyor.

[1] shezaddawood.com

[2] @askinercann

[3] @pinarboztepe.mtl

[4] @no238_ - @sinannklc

[5] Soundcloud.com/kronovoxarchives - @teoskultursanat

[6] @karantina_kolektif - @teoskultursanat

[7] @melisa.gecalp

[8] @can.abi.can

[9] @camtepeyasammerkezi

[10] @efestarlasiyasamkoyu

Jara

İSA İNAN

özgürlük türküleri söyleyenlerin sesi kısılmaz
kuduz bir köpek gibi gezindi Şili sokaklarında
kara ölüm
ne zaman gönlü düşse dara
bir halk marşı söyler gibi giderdi parmakları gitara
Venceremos Venceremos
yüreklerimizi yara yara
Santiago sokaklarında
kızıl mısırlar gibi patladı silahlar her yana
kırk dört kurşun yarası ve sevdalı halkıyla
Venceremos
aşkı gibi şarkıyı da yarım bıraktı dudaklarında
dünyanın yüreğindeki ezgileri söyleyebilmek için
koca bir ömür verdi toprağa
"ah tanrım bu mudur yarattığın dünya
yedi günlük mucize ve emekten sonra "
dedi Victor Jara
maden ocağına girer gibi girdi ölümün kucağına
kollarını kanatlarını kırsanız da
Ozan yüreğiyle kalır hayatta

Paganini

İSA İNAN

*aklın içindeki bataklığa kim düşerse
ölümlü olan odur
ağıt ağacı kabullenmez yalnızlığı
susuz bir göze dönüşür daldaki budak
abanoz ağacına gerilen yüreklerin
önlerinden kaçır kadınlar
eteklerini toplayarak*

*yıkıntılar altında kalır
annesi Teresa uyanır rüyadan
mundar bir ay doğar geceden
çan çalar şeytan
bazen kefen bezinden doğar bir can
tövbeye gelir
tellerini koparır keman
gövdesine kazar mezarını
Paganini dirilir tabuttan
eski dünyanın artıkları susar
kendi vicdan aralığından doğrulup bakar zaman*

CAZKEDİSİ

ŞİİRLİ KÜLTÜR DERGİSİ

Ocak Şubat Mart 2025

twitter.com/CazKedisi1

facebook.com/groups/cazkedisisiirdergisi

instagram.com/cazkedisidergi/

[spotify.com/caz kedisi şiirli kültür dergisi](https://spotify.com/caz-kedisi-siirli-kultur-dergisi)

YAYIN YÖNETMENİ: HALİM YAZICI

YAYIN KURULU: DEVRİM DİKKAYA, HALİM YAZICI, SARP KESKİNER, SENCER BAŞAT, ÖZGE Ç. DENİZCİ

TASARIM, REDAKSİYON: M. ÖZGÜR MUTLU

YAZIŞMA ADRESİ: CAZKEDİSİDERGİSİ@GMAIL.COM